

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FILOZOFSKI FAKULTET

DIPLOMSKI STUDIJ ENGLESKOG JEZIKA I KNJIŽEVNOSTI I
POVIJESTI

Monika Marković

Thomas Becket

Diplomski rad

Mentor: prof. dr. sc. Stjepan Sršan

Osijek, prosinac 2011.

Sadržaj

Sažetak	3
1. Uvod	4
2. Rani život Thomas Becketa	6
2.1. Legenda o Gilbertu i Matildi	6
2.2. Djetinjstvo Becketa	7
2.2.1. Obrazovanje i prve djelatnosti Becketa	8
2.2.2. Becket u službi nadbiskupa Theobalda	9
3. Becket u službi kralja Henrika II.	10
3.1 Becket postaje kancelar	10
3.1.1. Služba kancelara	11
3.2. Odnos Becketa i kraljevskog dvora	12
3.3. Početak obnašanja službe kancelara	12
3.4. Vojna služba Becketa tijekom pohoda na Toulouse	14
4. Becket postaje nadbiskup Canterburyja	15
5. Prve nesuglasice kralja i nadbiskupa	16
5.1. Vijeće u Westminsteru	16
5.2. Vijeće u Clarendonu	17
5.2.1. Situacija nakon vijeća u Clarendonu	18
6. Vijeće u Northamptonu	20
7. Situacija nakon suđenja u Northamptonu- bijeg Becketa	22
7.1. Izaslanstva na papinom dvoru	22
7.2. Becket u posjeti papi i kralju	23
7.3. Neaktivnost nadbiskupa tijekom 1165. godine i dijela 1166. godine	24
8. Veze	25
8.1. Situacija nakon objave izopćenja u Veze	25
9. Pomirenje 1170. godine	28
10. Povratak i umorstvo Becketa u Canterburyju	31
10.1. Povratak u Canterbury	31
10.2. Dolazak plemića u palaču	32
10.3. Ulazak u katedralu i ubojstvo Becketa	34
10.4. Pokop nadbiskupa	35

11.	Stanje nakon umorstva nadbiskupa	37
11.1.	Sudbina četvorice plemića	38
11.2.	Čuda nakon smrti nadbiskupa	39
12.	Zaključak	41
13.	Literatura	43

Sažetak

Tema ovog diplomskog rada je „Thomas Becket”. Sam naslov nam govori da se ovim radom nastoji kronoški prikazati život i djelatnost engleskog nadbiskupa Thomas Becketa. Rad prati život nadbiskupa počevši od njegovog rođenja 1118. god. pa sve do njegove tragične smrti 1170. god. u katedrali u Canterburyu. Rad se usredotočuje na dvije glavne faze u Becketovom životu, a to se odnosi na period kada je bio kraljev kancelar te period kada je bio nadbiskup u gradiću Canterbury. Budući da je tijekom te dvije faze svog života bio u uskoj vezi sa engleskim kraljem Henrikom II., ovim sam radom nastojala što detaljnije opisati sam odnos kralja i Becketa i razvoj njihovog sukoba od trenutka kada je Becket postao nadbiskup. Sukob nadbiskupa i kralja je detaljno opisan od strane brojnih povjesničara tako da se veći dio mog rada bazira na opisu tog aspekta Becketovog života. Osim opisa Becketovog života i njegovog sukoba sa engleskim kraljem kroz rad se može saznati i o njegovom odnosu sa tadašnjim papom Aleksandrom III. Također, kroz sam opis međusobnog odnosa između Becketa, kralja Henrika II. i pape Aleksandra III. imamo pregled tadašnjeg odnosa Crkve i engleske države. Dakle, osim prikaza života nadbiskupa ovaj rad bi se mogao protumačiti i kao prikaz sukoba engleske crkve na čelu s Becketom i države na čelu s kraljem Henrikom II. tijekom 12. stoljeća, budući da se Becket izravno suprotstavljao kraljevoj želji da podredi Crkvu svojim zakonima i pravilima. Rad završava opisom tragične smrti i umorstva nadbiskupa u katedrali koja je odjeknula čitavom Engleskom u 12. stoljeću te kratkim prikazom stanja poslije njegovog umorstva.

Ključne riječi: Thomas Becket, nadbiskup, Canterbury, kralj Henrik II., Engleska

1. Uvod

Thomas Becket je jedna od najpoznatijih ličnosti engleske povijesti u 12. stoljeću. Neki ga predstavljaju kao sveca i mučenika, dok ga drugi nazivaju fanatikom.¹ Ono što sa sigurnošću možemo reći jest da njegovoj ličnosti pripada važno mjesto u povijesti engleske države u 12. stoljeću te da je zaokupila misli brojnih povjesničara koji su svoje radove temeljili na njegovom životu i postupcima koje je učinio tijekom svoje 53. godine života. Također, i danas brojne mlade povjesničare zanima život i djelo nadbiskupa i mučenika iz Canterburyja.

Važno je napomenuti da je slava Thomas Becketa uvelike porasla zahvaljujući drugoj povijesnoj ličnosti iz tog razdoblja, a radi se o engleskom kralju Henriku II. Naime, upravo iz odnosa i sukoba njih dvojice proizlazi slava nadbiskupa iz Canterburyja. Samim dolaskom na dvor kralja za vrijeme obnašanja službe kancelara, Thomas Becket dolazi u centar pozornosti te izaziva zavist i ljubomoru kod brojnih uglednika na dvoru.² Ali, tek nakon što postaje nadbiskup Canterburyja i kada se počinje suprostavljati kraljevoj želji da nametne zakone i odredbe koji su se protivili tadašnjim crkvenim zakonima, zanimanje za Becketa u Engleskoj, ali i izvan Engleske raste.

Brzina kojom je Becket došao sa pozicije kraljevog kancelara na mjesto nadbiskupa, njegov prijateljski, a zatim iznimno neprijateljski i suprostavljajući odnos njega i kralja Henrika II., tragična i nasilna smrt u njegovoj katedrali te svjedočanstva mnogih o čudima nakon njegove smrti su pobudili interes kod mnogih koji su odlučili zapisati život i djelo Becketa na komad papira. Javili su se mnogi koji su željeli podijeliti svoja iskustva i saznanja o Becketu. Čini se da je doba Henrika II. bilo zlatno doba engleske književnosti budući da se javlja jako velik broj kroničara i biografa koji su nastojali zapisati svaki događaj. Neki od tih zapisa su uništeni, izgubljeni, ukradeni ili još neotkriveni, ali također postoji velik broj sačuvanih spisa Becketovih biografa te sačuvanih pisama koji nam donose detalje iz njegovog života i sukoba sa Henrikom II.³

Treba spomenuti neke od Becketovih biografa koji su detaljno opisali događaje iz njegovog života, ali svatko prikazujući njegov život na svoj način. Djela povjesničara koje sam ja upotrijebila za skupljanje informacija o njegovom životu se temelje upravo na riječima tih biografa i njihovim zapisima o životu nadbiskupa. Izdvojit ću nekolicinu biografa koji se najčešće navode kao svjedoci, a to su: John Salisbury- bliski prijatelj Becketa, Herbert de

¹ J. A. Giles, *The life and letters of Thomas a Becket*, Whittaker and Co., London, 1846, str. 3.

² Lewis B. Redford, *Thomas of London before his consecration*, Cambridge: At the University Press, 1894, str. 74.

³ J. A. Giles, *The life and letters of Thomas a Becket*, str. 6- 7.

Bosham- piše biografiju 15-ak godina nakon smrti Becketa, Edward Grim- prijatelj Becketa koji je bio prisutan tijekom umorstva u katedrali te i sam zadobio ozljedu⁴, i brojni drugi.

Na temelju djela navedenih biografa te povjesničara koji su se služili njihovim radovima i pokušali nam prikazati život Thomas Becketa od trenutka njegova rođenja do tragične smrti u katedrali, možemo saznati mnoštvo informacija o Becketu kao povijesnoj ličnosti te njegovom odnosu sa engleskim kraljom Henrikom II. i papom Aleksandrom III. Budući da se većina povjesničara najviše usredotočuje na njegov odnos i sukob sa Henrikom II. glavni dio ovog rada je posvećen upravo tom aspektu.

⁴ Isto, str. 11.

2. Rani život Thomas Becketa

Thomas Becket se rodio 1118. god. u Londonu. Njegovi roditelji, Gilbert i Matilda Becket, su pripadali srednjem sloju engleskog društva te su vodili pristojan i skroman obiteljski život.⁵ Neki povjesničari kao npr. Thierry napominju u svojim djelima da je u to doba vodeći i najrazvijeniji grad Engleske bio London te da su se mnogi građani Normandije (prvenstveno gradova Caen i Rouen) odlučili preseliti u tada najveći grad Engleske i ondje se baviti trgovinom. Među tim doseljenicima je prema riječima Thierryja bio i Becketov otac Gilbert, trgovac podrijetlom iz Rouena. Njegova žena se u ovom slučaju spominje pod imenom Rose, podrijetlom iz Caena, te se za nju također navodi da je pripadala obitelji koja se bavila trgovinom.⁶ Zanimljivo je konstatirati da se Becketova majka kod svih ostalih povjesničara spominje pod imenom Matilda.

2.1. Legenda o Gilbertu i Matildi

Tijekom godina se pojavila legenda o ljubavi Matilde i Gilberta koja je rezultirala dječakom pod imenom Thomas. Prema toj legendi Gilbert je kao mladić pošao u rat u Svetu Zemlju zajedno sa svojim slugom Richardom. No, na putu za Svetu Zemlju dočekani su u zasjedi i zarobljeni te tako postali zarobljenici Amuratha. Nakon godine i pol u zarobljeništvu Gilbert se sve više isticao u očima Amuratha i uskoro postao omiljeni zarobljenik pričavši Amurathu o običajima kršćanskih naroda. No, najviše interesa za kršćanske običaje je pokazala kćer Amuratha kojoj je Gilbert ispričao iz koje zemlje dolazi, u kojem gradu živi, kojoj vjeri pripada te o ljubavi prema svom Bogu. Nakon što je s velikim zanimanjem poslušala priču o Gilbertu i njegovom životu u Londonu Amurathova kćerka mu odgovora da je i ona voljna štovati njegova Boga i postati kršćanka ukoliko je Gilbert uzme za ženu i povede sa sobom. Gilbert ne vjeruje njezinim riječima te je u tom trenutku smatrao da ga ona želi prevariti. Nekoliko dana nakon toga, Gilbert je sa ostalim zarobljenicima počeo planirati bijeg, ali o tome Amurathovoj kćerki nije ništa rekao. Bijeg je uspješno izveo, a Amurathova kćerka je odlučila krenuti za njim te se preko noći iskrala iz logora i zaputila sama prema teritoriju Kršćana. Do Engleske se uspjela povesti sa trgovcima koji su prevozili robu i tako je stigla sve do Londona. Nakon što je stigla u veliki grad, izazvala je veliku pažnju među

⁵ Isto, str. 11.

⁶ Isto, str. 13- 14.

građanima engleskoga grada koji su bili začuđeni njenom neobičnom odjećom i naglaskom dok je zazivala ime grada koje je upamtila kada joj je Gilbert pričao o Londonu. Tumarajući ulicama Londona, Amurathova kćerka prolazi i pokraj Gilbertove kuće. Sluga Richard je začuo dernjavu te izašao na ulicu vidjeti što se događa. Prepoznaje djevojku te ju dovodi pred Gilberta koji je bio i više nego iznenađen ovim događajem.⁷

Nakon što je naredio Richardu da ju odvede kod njegove tetke i udobno smjesti, odlučio je otići kod londonskog biskupa i potražiti savjet što uraditi s njom. Nakon vijećanja, biskupi su zaključili da je ovu ženu poslao sam Bog i da će ona roditi sina koji će se boriti za prava svoje Crkve. Također su mu dali savjet da je treba što prije krstiti i oženiti. Matilda je ubrzo krštena u crkvi Sv. Pavla te je ubrzo obavljena i ceremonija vjenčanja prema kršćanskim običajima i tradiciji. Nakon vjenčanja Thomas je odveo svoju mladenku kući te je ona nekoliko dana nakon vjenčanja zatrudnjela.

Iako sretan nakon ženidbe, Gilbert je osjećao duboku želju da ponovno posjeti Svetu Zemlju i ta ga je želja sve više prožimala, ali ju nije planirao ispuniti zbog krhkog stanja svoje žene koja je nosila njihovo dijete. No, i sama Matilda je primjetila što tišti njezina muža te mu dala dopuštenje da ide, ali ga je zamolila da ostavi slugu Richarda s njom kako ne bi bila sama. Gilbert je sa oduševljenjem reagirao na ženino dopuštenje i počeo pripremati stvari za put u Jeruzalem gdje je ostao oko tri i pol godine. Pri povratku kući žena ga je čekala sa malim Thomasom u naručju.⁸

2.2. Djetinjstvo Becketa

Thomas Becket je u svome ranom djetinjstvu najviše bio vezan za majku koja se redovito brinula za njega te ga potakla da usvoji glavne moralne vrijednosti. Još dok je bio malen dječak Matilda ja učila Thomasa kako treba pomagati i dijeliti onima koji su siromašni. Postoji priča prema kojoj je Matilda redovito vagala odjeću, novac i hranu te dijelila siromašnima onoliko koliko je tada maleni Thomas težio.⁹

U vrijeme rane mladosti Thomas je bio okružen brojnim plemićima i uglednim prijateljima koji su redovito posjećivali njegova oca. Daleko najveći utjecaj na njega je u ranoj mladosti imao plemić Richard de Aquila¹⁰ koji je često boravio u kući njegova oca. Richard je obožavao loviti i kako je odmah zamijetio nadarenost mladog Thomasa, vodio je i

⁷ Isto, str. 15- 16.

⁸ Isto, str. 21- 22.

⁹ Isto, str. 24- 25.

¹⁰ Neki autori, poput Frouda spominju ime plemića Richard de l'Aigle, no očito je da se radi o istoj osobi

njega sa sobom u lov. Jednom takvom prilikom Thomas je bio blizu toga da izgubi život. Naime, Thomas i Richard su jahajući stigli do uskoga mosta preko kojega se moglo prijeći samo pješice, ali Richard je to odlučio napraviti jašući konja i obavio je to uspješno. Becket je odlučio slijediti svoga prijatelja, ali most nije izdržao težinu njega i njegovog konja te je pao u rijeku ispod mosta koja je vodila do mlina. Kako je s njim pao i njegov sokol, Becket je odlučio spasiti pticu te ga je tom prilikom struja odnijela sve do kotača mlina. U tom trenutku činilo se da mu je smrt neizbježna, ali kotač mlina se čudesno zaustavio. Ubrzo je izletio i vlasnik mlina te izvukao Becketa iz rijeke.¹¹

Svi stariji povjesničari koji su pisali biografiju Becketa se slažu s time da je njegovo izbjegavanje smrti bilo čudesno. No, neki to pripisuju čudesnom zaustavljanju kotača mlina djelovanjem Božje providnosti, dok drugi tvrde da je vlasnik mlina isključio kotače ne znajući za mladog Becketa u smrtnoj opasnosti.¹²

2.2.1. Obrazovanje i prve djelatnosti Becketa

U dobi od 10 godina Thomas je poslan na obrazovanje u Merton kod poglavara crkve Sv. Marija, a nakon toga odlazi u London gdje provodi nekoliko godina na školovanju.¹³ Majka mu umire u trenutku kada je navršio 21 godinu te se pogođen majčinom smrću sve više udaljava od očeve kuće i odlazi studirati u Pariz.¹⁴ O Gilbertovim zadnjim godinama života se zna samo da je nadživio Matildu za nekoliko godina te da ih je proživio mnogo oskudnije nego prethodne godine života.¹⁵

Nakon povratka iz Pariza Becket počinje raditi kod bogatog trgovca Osbern Huit-Deniersa obavljajući poslove računovodstva. Osbern je bio zadivljen ponašanjem i sposobnošću rada Becketa te mu je dopustio da živi u njegovoj kući gotovo tri godine i obavlja poslove vezane za račune. U to vrijeme se spominju još dvojica Becketovih prijatelja koji su imali važnu ulogu u promicanju napretka kod Becketa, a to su arhidakon Baldwin i Eustace iz Bologne koji su često noćili u Becketovoj kući te su poznavali Theobalda, nadbiskupa Canterburyja. Oni su bili oduševljeni sposobnostima Becketa te ga preporučili nadbiskupu Theobaldu koji ga je pozvao na svoj dvor.¹⁶

¹¹ John Morris, *The life and martyrdom of saint Thomas Becket*, Longman, Brown, Green, Longmans & Roberts, London, 1859, str. 8.

¹² J. A. Giles, *The life and letters of Thomas a Becket*, str. 29.

¹³ L. B. Redford, *Thomas of London before his consecration*, str. 13

¹⁴ J. A. Giles, *The life and letters of Thomas a Becket*, str. 29.

¹⁵ L. B. Redford, *Thomas of London before his consecration*, str. 23.

¹⁶ J. A. Giles, *The life and letters of Thomas a Becket*, str. 30.

2.2.2. Becket u službi nadbiskupa Theobalda

Dolaskom u Theobaldovu službu Becket nailazi na nekoliko neprijatelja. To se prvenstveno odnosi na Rogera, kasnijeg arhiđakona Canterburyja, i nadbiskupa Yorka, koji nije propuštao priliku da zagorča život Thomasu. Zbog njihovih smicalica Becket je čak dva puta bio izbačen sa dvora, no oba puta je vraćen na prijašnju poziciju zahvaljujući utjecaju arhiđakona Canterburyja Waltera koji je bio veliki prijatelj Becketa cijeli njegov život.¹⁷

Dolaskom na Theobaldov dvor, Becket je imao niže obrazovanje u odnosu na ostale činovnike na dvoru, ali to ga nije spriječilo da najmarljivije obavlja svoje djelatnosti i dalje proširuje svoje znanje. Smatrajući da škole u Engleskoj ne pružaju dovoljno znanja odlučio je proširiti svoje znanje o kanonskom i civilnom pravu izvan Engleske. Godinu dana je Becket proveo u Bologni i nešto manje u Auxerreu te usavršio svoje znanje.¹⁸

Ubrzo je Becket postao sve aktivniji u svojoj službi kod Theobalda te je imao glavnu ulogu 1152. god. pri prihvaćanju Henrika II. za nasljednika kralja Stjepana od strane rimskog dvora. Iako je kralj Stjepan poslao Henrika, nadbiskupa Yorka, kod pape Eugenija III., čini se da je Becket imao više uspjeha i spriječio prihvaćanje Eustacija, sina kralja Stjepana za njegovog nasljednika.¹⁹

U kolovozu 1154. god. Theobald postavlja Roger Pont l'Eveque za nadbiskupa Yorka i na taj način nadbiskupija u Canterburyju ostaje prazna, ali ne zadugo jer nadbiskup za njenog arhiđakona postavlja Becketa. Na taj način Becket postaje vodeći čovjek među engleskim svećenicima odmah nakon biskupa i opata. Uskoro nakon toga Becket postaje i đakon u Beverlyju.²⁰

Završetak 1154. god. je u Engleskoj zabilježen vrlo važnim događajima u njenoj povijesti. Naime, te godine umire kralj Stjepan, a također i njegov sin Eustacije te na prijestolje dolazi Henrik II. Iste te godine papa postaje Nicholas Breakspeare (uzima ime Adrijan IV.), jedini Englez tada koji je zasjeo na papinsku stolicu.²¹

¹⁷ Isto, str. 35.

¹⁸ J. Morris, *The life and martyrdom of saint Thomas Becket*, str. 14.

¹⁹ L. B. Redford, *Thomas of London before his consecration*, str. 50.

²⁰ Isto, str. 54.

²¹ J. Morris, *The life and martyrdom of saint Thomas Becket*, str. 19.

3. Becket u službi kralja Henrika II.

1154. god. umire engleski kralj Stjepan te 17. prosinca te iste godine biva Henrik II. u svojoj dvadeset i prvoj godini života krunjen za kralja. Ceremoniju krunjenja je obavio nadbiskup Theobald u Westminsteru.²² Građanski ratovi koji su za vrijeme vladavine Stjepana iscrpili Englesku su privremeno zaustavljeni sa željom svih da Stjepana naslijedi mladi rival koji bi potom ujedinio protivničke strane. Eustacije, Stjepanov sin, se usprotivio tome, no bezuspješno i ubrzo nakon njegove smrti Henrik II. mirno uspostavlja vlast.²³

Iako su građanski ratovi zaustavljeni, zemlja još nije bila u stanju mira. Obje protivničke strane su angažirale vojnike kako bi ih koristili u borbi za svoja prava. Također, mnogi plemići su ostali bez svojih posjeda te su formirali odmetničke skupine i pljačkali obje protivničke strane. Velik broj doseljenika iz Flamingije je preuzeo posjede iz ruku domaćih ljudi te je velik dio pokrajine Kent bio naseljen stranim vojnicima. Svaki treći grad ili selo je u to vrijeme pretvoren u vojničke kampove.²⁴

Henrik, biskup iz Winchestera te brat tada pokojnog kralja Stjepana, uviđa složenost situacije u kojoj se zemlja nalazila te pokušava nekako pomoći uspostaviti mir i osigurati Crkvi povoljan položaj u odnosu na državu. Upravo zbog toga, on potiče nadbiskupa Theobalda da pronade osobu koja će biti u službi kralja, ali svoju dužnost obavljati tako da osigura privilegije Crkve u odnosu na svjetovne plemiće.²⁵

Crkvenjaci su bili jako osjetljivi na mogućnost da kralj stane na stranu svjetovnih plemića, a protiv crkvenih redova te su se bojali da će im ukinuti privilegije koje su posjedovali za vrijeme kralja Stjepana. Upravo zbog toga i nastaje želja da predlože kralju u službu osobu koja će očuvati njihove privilegije. Na poticaj biskupa iz Winchestera te uz dodatne konzultacije sa Phillipom, biskupom iz Bayeuxa i Arnulfom iz Lisieuxa, Theobald odlučuje na mjesto kancelara predložiti Thomas Becketa.

3.1. Becket postaje kancelar

Henrik II. je odmah uvidio veliku ulogu koju je Thomas Becket imao pri njegovom ustoličenju na vlast. Upravo zahvaljujući njegovim sposobnostima pregovaranja, Sveta Stolica

²² Isto 20. str.

²³ J. A. Giles, *The life and letters of Thomas a Becket*, str. 40

²⁴ Isto, str. 41.

²⁵ Isto, str. 42.

je zabranila nadbiskupu Canterburyja da kruni Eustacija te je sam kralj Stjepan pristao imenovati Henrika II. za svog nasljednika. Nakon svega što je Becket učinio, Henrik II. nije mogao odbiti prijedlog njegovog imenovanja za kancelara te 1155. god. Becket u svojoj 38. godini života postaje kraljev kancelar.²⁶

Becket je ubrzo upoznat sa svim svojim dužnostima koje se nisu odnosile samo na obavljanje službenih dužnosti kancelara, već i na pravljanje društva kralju u sportskim aktivnostima i drugim zabavnim djelatnostima kojima se kralj bavio.²⁷

Tijekom preuzimanja funkcije kancelara, Becket je bio u đakonovoj službi što nije čudno jer je običaj u to doba bio da funkcije višeg ranga u zemlji obnašaju crkvenjaci koji su tada bili obrazovaniji od svjetovnjaka, pa čak i samih plemića. Naime, veoma velik broj plemića u to doba nije znao ni pisati niti čitati.²⁸

Dok je kralj provodio svoje vrijeme u raznim aktivnostima i sportovima, Becket je odgovorno obnašao sve kraljevske dužnosti, ali na takav način da je i dalje branio slobodu i privilegije Crkve. Većina povjesničara koja se bavila životom Thomas Becketa tvrde kako je kralj vjerovao da na poziciju kancelara postavlja osobu koja će braniti kraljevske privilegije i potajno mu pomoći da ukine privilegije Crkve, no čini se kako je Becket od samog početka ipak vjerno branio prava Crkve i uporno se držao svog ranijeg nauka.²⁹

3.1.1. Služba kancelara

Suvremenik Thomas Becketa te autor njegove biografije, Fitzh-Stephen, opisuje tadašnju dužnost kancelara kao dužnost koja ga je činila drugom osobom po važnosti u zemlji odmah nakon kralja. Prema njegovim riječima kancelar je čuvao kraljeve pečate, brinuo se o kraljevoj kapelici, vršio nadzor nad svim praznim nadbiskupijama, biskupijama i opatijama, pohađao sva kraljeva vijeća čak i kada nije bio osobno pozvan te savjetovao kralja koji nije ništa poduzimao bez prethodnog konzultiranja sa svojim kancelarom. Fitzh-Stephen također tvrdi kako je mjesto kancelara bilo nešto što se nije moglo kupiti ili prodati za novac.³⁰ Redford tvrdi da je kancelar bio glavni kapelan koji se brinuo o kraljevoj kapelici i zbog toga

²⁶ J. Morris, *The life and martyrdom of saint Thomas Becket*, str. 20.

²⁷ J. A. Giles, *The life and letters of Thomas a Becket*, str. 43.

²⁸ Isto, str. 45.

²⁹ Isto, str. 47.

³⁰ Isto, str. 44.

je mjesto kancelara uvijek zauzimao neki crkvenjak. Njegova služba je bila isključivo svjetovna i ostavljala je jako malo prostora za crkvene djelatnosti.³¹

Thomas Becket je bio prvi “*veliki*“ kancelar. Tijekom svoje sedmogodišnje službe Becket je bio zadužen za provođenje vanjske politike: zapovjednik za vrijeme rata, ambasador za vrijeme mira; povjerljivi službenik kraljevske krune te vjerni izvršitelj kraljevih naredbi. Bilo je to doba osobne vladavine kralja kada Veliko kraljevsko vijeće nije imalo toliko utjecaja, već se su se sve državne odluke donosile na relaciji kralj- Malo kraljevsko vijeće. Kancelar, kao kraljev tajnik, je imao neograničene mogućnosti da širi svoj utjecaj te je za to vrijeme funkcija kancelara poprimala sve veći značaj.³²

3.2. Odnos Becketa i kraljevskog dvora

Većina biografa spominju nevolje koje su dočekale Becketa nakon njegova dolaska na dvor. Naime, prema riječima nekih povjesničara poput John Salisburyja, Becket je dočekan neprijateljski od strane nekolicine dvorana. Biografi ističu da je trosmjerna politika Becketa utjecala na razvoj neprijateljskog odnosa prema kancelaru, a ta se politika sastojala od: (1) zaštita kraljevskih prava i časti od neprijatelja kraljevske krune, (2) zaštita crkvenih privilegija i prava naroda u odnosu na kralja, (3) osobna zaštita od dvorskih neprijatelja (“*divljih zvijeri na dvoru*“).³³

Intrige i zapleti protiv Becketa su bili toliko učestali na početku njegovog obnašanja službe da je Becket čak pomišljao da se ostavi službe kancelara. No, Theobald je inzistirao da Becket ostane na svojoj poziciji i štiti prava Crkve.³⁴

Fitz-Stephen ne spominje niti riječi o poteškoćama koje su dočekale Becketa na dvoru, ali John Salisbury i još jedan nepoznati autor donose priču o tome. Zahvaljujući njima, možemo zaključiti da se to vjerovatno odnosi na raniji period Becketovog dolaska na dvor dok je još širio svoj utjecaj i stjecao kraljevu podršku.³⁵

3.3. Početak obnašanja službe kancelara

³¹ L. B. Redford, Thomas of London before his consecration, str. 68-69.

³² Isto, str. 71-72.

³³ Isto, str. 74.

³⁴ Isto, str. 75.

³⁵ Isto, str. 75.

Dolaskom na vlast kralj Henrik II. nailazi na državu izmučenu dugogodišnjim sukobima te preplavljenju strancima. Veliki udio u reformama kraljevstva koje su uslijedile imao je i sam Becket sa svojim savjetima kralju. U samo tri mjeseca od njegova dolaska na mjesto kancelara velik dio reformi je proveden i stanje u kraljevstvu je poboljšano. Neke od mjera su bile oduzimanje zemlje stranim doseljenicima koji su tu zemlju dobili u zamjenu za ratne usluge, rušenje većine dvoraca i utvrda koje su baruni podigli za vrijeme sukoba, povratak brojnih obitelji koje su bile protjerane sa svoje zemlje, poticaj razvitka poljoprivrede i dr.³⁶

Jedna od prvih stvari koju je Becket učinio postavši kancelar je obnova palače u Londonu koja je tada bila sjedište monarhije. Njegova popularnost među običnim pukom, svećenstvom i vojnicima je svakim danom bivala sve veća. Svoju kuću i stol je učinio pristupačnim svim slojevima društva koji su posjećivali kraljev dvor i tražili gostoprimstvo. Nikada nije ručao bez društva grofova i baruna koje je redovito pozivao za svoj stol. Kako tvrdi Fitzh-Stephen i neki drugi autori, Becketov stol je uvijek bio bogato opremljen raznovrsnom hranom i pićem, ali on osobno je bio umjeren i ne previše rastrošan. Zabilježeno je također kako je spavao na podu prekrivenom daskama radije nego na krevetu.³⁷

Između Becketa i kralja je od samog početka postajalo jedno prijateljsko raspoloženje. Kralj bi ponekad nenedano uletio u Becketovu blagovaonicu i smjestio se za stol kao neočekivani gost.³⁸ Redovito nakon obavljenog posla, Becket i Henrik II. su provodili slobodno vrijeme skupa igrajući šah, jašući ili obavljajući neku sportsku aktivnost. Kralj je uporno slušao savjete svog kancelara i na njegov poticaj redovito popunjavao prazne biskupije i opatije te uzeo pod svoju zaštitu religijsku kuću kanonika u Mertonu.³⁹

Jedna od najvažnijih misija koju je kancelar obavio na početku svoje službe je posjet kralju Francuske 1158. god. kako bi od njega zatražio ruku njegove kćeri Margaret za princa Henrika. U doba prosidbe, kraljev nasljednik je imao pet godina⁴⁰, a Margaret tek tri godine. Većina povjesničara tvrdi da je tom prilikom Becketov ulazak u Francusku bio veličanstven. Pratnja se sastojala od nekoliko stotina vojnika, lovaca i sokolara koji su vozili kočije pune hrane, pića i odjeće te vukli sa sobom brojne životinje poput sokola i pasa.⁴¹

Francuska i Engleska su u to doba bile međusobno povezane i udružene zbog opasnosti koja je prijetila kršćanstvu. 1159. god. papa Adrijan IV. umire i za novog papu se

³⁶ J. A. Giles, *The life and letters of Thomas a Becket*, str. 52.

³⁷ Isto, str. 53-54.

³⁸ J. Morris, *The life and martyrdom of saint Thomas Becket*, str. 24.

³⁹ J. A. Giles, *The life and letters of Thomas a Becket*, str. 57-59.

⁴⁰ James Anthony Froude tvrdi da je princ Henry tada imao 7 godina

⁴¹ J. Morris, *The life and martyrdom of saint Thomas Becket*, str. 26-28.

izabire Aleksandar III., ali problem nastaje nakon što Frederic Barbarossa izabire antipapu. Tada se katolička Crkva dijeli na dva dijela. Frederic vrši invaziju na Italiju i tjera Aleksandra iz Rima te ovaj bježi u Sens. Henrik II. i Luj se ujedinjuju i daju potporu papi Aleksandru.⁴²

3.4. Vojna služba Becketa tijekom pohoda na Toulouse

Henrik II. se oženio sa Eleanor, bivšom ženom francuskog kralja⁴³, te je zatražio da se grofovija Toulouse (tada u vlasništvu grofa Raymond de S. Gilesa) ustupi njemu zbog prava njegove žene Eleanor na spomenutu grofoviju. Nekoliko godina prije toga, isti zahtjev je uputio i francuski kralj Luj koji je tada bio oženjen sa Eleanor, ali je bio prisiljen odustati od svog zahtjeva te se sporazumio sa grofom de Gilesom ustupajući mu svoju sestru Constance za ženu. Sada se grof de Giles nadao pomoći francuskog kralja te je odbio ustupiti grofoviju engleskom kralju i tako izbija sukob između dvojice kraljeva koji su se sastali dva puta prije toga i pokušali postići sporazum, ali nisu uspjeli postići dogovor.⁴⁴

U lipnju 1159. god. Henrik II. kreće sa vojskom prema Toulousu.⁴⁵ Prema Becketovom savjetu, uvedena je novost u novačenju trupa za rat- *scutage* (porez koji su plaćali vitezovi) je zamijenjen sa osobnom službom kralju u ratu. Sa vojskom odlazi i Thomas Becket i to na čelu grupe od 700 vitezova koje je on osobno plaćao.⁴⁶ Unatoč Becketovom savjetu da napadnu iznenada, engleski kralj je poslušao ostale koji su mu savjetovali da ne napada Luja. Nedugo nakon toga, trupe francuskog kralja ulaze u grad i Henrik II. se zajedno sa škotskim kraljem i njegovom vojskom povlači ne dobivši ono što je htio. Međutim, zauzimaju grad Cahors i nekoliko dvoraca u okolici Toulousa koji su pripadali grofu de Gilesu. Becket zajedno sa svojom vojskom i grofom Essexu ostaje ondje neko vrijeme kako bi osigurao vlasništvo engleskog kralja nad tim dijelom te za to vrijeme osvaja još nekoliko utvrda i osigurava pokornost cijele provincije.⁴⁷

⁴² James Anthony Froude, *Life and Times of Thomas Becket*, Scribner, Armstrong, and Company, New York, 1878, str. 21.

⁴³ J. A. Giles, *The life and letters of Thomas a Becket*, str. 68.

⁴⁴ L. B. Redford, *Thomas of London before his consecration*, str. 88.

⁴⁵ Isto, str. 88.

⁴⁶ James Craigie Robertson, *Becket, Archbishop of Canterbury (a biography)*, Albemarle Street, London, 1859, str. 34.

⁴⁷ J. A. Giles, *The life and letters of Thomas a Becket*, str. 68-69.

4. Becket postaje nadbiskup Canterburyja

Crkveni sudovi su u to vrijeme imali ovlasti nad cijelim crkvenim redom, ali isto tako su svoju moć širili i na laike. Imali su dužnost dijeljenja duhovnih kazni, rješavanje pitanja zakletvi, braka, nasljedstva, oporuka. Mladi đakoni su slani izvan zemlje kako bi studirali rimsko pravo. Svi svećenici koji su htjeli obnašati neku višu funkciju u državi su morali osim teologije studirati civilno i kanonsko pravo. Ono čemu se kralj najviše protivio u tome trenutku jest činjenica da se dogodilo nekoliko stotina ubojstava od strane svećenika koji su izbjegli teže kazne te su kažnjeni samo novčano ili zatvaranjem u samostan. Također, engleska crkva je sve više padala pod utjecaj Rima te je sve više do izražaja dolazila razlika između svećenika i ostalih građana Engleske. Prava i dužnosti crkvenjaka su počivali na drugačijim principima, imali su svoje vlastite zakone i suđeno im je samo na crkvenim sudovima te su bili praktički oslobođeni građanskog zakona.⁴⁸ Upravo zbog navedene situacije kralj Henrik odlučuje mjesto nadbiskupa dodjeliti svom dotadašnjem vjernom kancelaru Becketu jer je smatrao da će pomoću njega uspjeti provesti svoju politiku i smanjiti utjecaj Crkve.⁴⁹

18. travnja 1161. god. umire tadašnji nadbiskup Canterburyja Theobald, nakon što je dvadeset i dvije godine obnašao tu dužnost. Mjesto nadbiskupa ostaje prazno cijelu iduću godinu te nakon toga na tu poziciju dolazi Thomas Becket.⁵⁰ Iako je već nakon smrti Theobalda kralj Henrik II. objavio da tu poziciju namjerava udijeliti svom dotadašnjem kancelaru, sama potvrda njegovog izbora je potvrđena u Westminster Abbeyu 1162. god. Sam kralj nije bio prisutan tijekom tog događaja, ali je poslao svog maloljetnog sina da djeluje u njegovo ime.⁵¹ Ubrzo nakon toga su se uputili prema Canterburyu gdje je izvršeno posvećivanje, odnosno primopredaja ovlasti nadbiskupa u ruke Becketa. Predaja crkvenih ovlasti je izvršena od strane Waltera, biskupa Rochestera te je time u četrdeset i četvrtoj godini života, Becket formalno postao nadbiskup Canterburyja.⁵²

⁴⁸ J. R. Green, *Henry the Second*, MacMillan and Co., The MacMillan Company, New York, 1903, str. 84- 85.

⁴⁹ Isto, str. 86.

⁵⁰ J. A. Giles, *The life and letters of Thomas a Becket*, str. 100.

⁵¹ L. B. Redford, *Thomas of London before his consecration*, str. 207- 208.

⁵² Isto, str. 218- 221.

5. Prve nesuglasice kralja i nadbiskupa

Becket prve neprijatelje stječe na samom početku obnašanja službe nadbiskupa iz razloga jer je odlučio okrugu Canterbury vratiti sve posjede i privilegije koji su izgubljeni tijekom građanskog rata, a to je značilo naštetiti plemićima i barunima koji su došli u vlasništvo tih posjeda. Becket je dodatno naljutio kralja time što nije odobrio ženidbu njegovog brata sa kćerkom bivšeg kralja Stjepana, groficom Warenne. Tog trenutka je kralj shvatio da nadbiskup štuje crkveni zakon iznad građanskog i da neće pomoću njega uspjeti u svom naumu smanjivanja crkvenog utjecaja.⁵³

Kralj saziva vijeće u Woodstocku na kojem je bio prisutan i sam nadbiskup. Raspravljalo se o nekoliko stvari vezano za politiku kraljevstva, a jedna od njih je bila i zahtjev kralja da se promijeni dotadašnja politika naplaćivanja poreza od strane šerifa. Naime šerif svakog okruga je dobivao dva šilinga godišnje za svaki komad zemlje. Sada je kralj zatražio da taj novac ide u kraljevsku blagajnu, no sudionici vijeća su se skupa sa nadbiskupom pobunili protiv takve promjene što je izazvalo bijes kod samog kralja.⁵⁴

Sve veće nesuglasice između kralja i nadbiskupa izbijaju i zbog dotadašnje prakse da crkvenjaci budu izručeni crkvenom sudu ukoliko počine zločin. Praksa je bila da se takvi "zločinci" kažnjavaju na način da se liše svih crkvenih prava te smjeste u zabačeni samostan gdje bi proveli ostatak života u strogom asketizmu.⁵⁵ Sam kralj je bio protiv takvog običaja te zahtijevao da crkvenjaci također budu izručeni svjetovnom sudu gdje bi im se sudilo kao običnim zločincima.⁵⁶

5.1. Vijeće u Westminsteru

Kralj je sazvaio vijeće biskupa i opata u Westminsteru 1. listopada 1163. god. kako bi raspravili i odlučili o prvenstvu između biskupija York i Canterbury. Tom prilikom je također ponovno zatražio da se crkvenjaci- *zločinci* privedu pred svjetovni sud gdje bi im sukladno tome bila propisana i tjelesna kazna bez zaštite crkvene institucije.⁵⁷ Nadbiskup Canterburya se povukao sa ostalim crkvenjacima kako bi raspravili o tom zahtjevu. Iako su ostali bili spremni pristati, sam nadbiskup to nije dopustio te je kralju izjavio u ime svih da nisu spremni

⁵³ J. R. Green, *Henry the Second*, str. 87.

⁵⁴ J. A. Giles, *The life and letters of Thomas a Becket*, str. 161-162.

⁵⁵ Isto, str. 164.

⁵⁶ Isto, str. 167.

⁵⁷ Isto, str. 176-177.

udovoljiti njegovom zahtjevu. Kralj je iznimno ljutito reagirao na ovakav potez te idući dan krenuo iz Londona tražeći od nadbiskupa da se odrekne svih dvoraca i posjeda koje je dobio dok je obnašao službu kancelara. Događaj u Westminsteru je bio pokretač sukoba većih razmjera između kralja i crkvenjaka na čelu s nadbiskupom.⁵⁸

Prva osoba i sljedbenik Becketa koja je osjetila kraljev bijes je John Salisbury. Naime, on biva protjeran iz Engleske u Francusku nakon koncila u Westminsteru.⁵⁹ Ubrzo nakon toga šalje pismo nadbiskupu u kojem ga obavještava o tome kako su u Francuskoj upoznati sa situacijom u Engleskoj i sa sukobom Becketa i kralja Henrika. John također navodi podršku francuskog kralja nadbiskupu ukoliko to bude potrebno.⁶⁰

5.2. Vijeće u Clarendonu

Velik broj crkvenjaka u to doba je bio za popuštanje kralju u njegovim namjerama te su pokušali djelovati i na promjenu razmišljanja kod samog nadbiskupa. Uvidjevši da ostali nisu tako čvrsti u svojim stajalištima kao nadbiskup, Arnulf, biskup Lisieuxa, sugerira kralju da pokuša što veći broj biskupa okrenuti na svoju stranu te prepustiti njima da smekšaju Becketa.⁶¹ Tim povodom ga posjećuju Roger iz Yorka, Gilbert iz Londona te Hilary iz Chicheстера, a u to vrijeme Becket dobiva pismo od pape koji ga moli da uspostavi prijateljske odnose sa kraljem.⁶² Ubrzo nakon toga Becket odlazi u Woodstock kod kralja u nadi da zaista uspostavi prijateljski odnos s njime te izjavljuje da pristaje na sve kraljevske konstitucije i odredbe, ali bez kršenja crkvenih prava. Čuvši ovo, kralj traži od Becketa da to javno objavi budući da je na taj način i odbio pristati na kraljeve odredbe. Kralj odlučuje sazvati vijeće u Clarendonu u siječnju 1164 god.⁶³

Kraljevi službenici su tijekom vijeća iznosili kraljevske zakone i običaje za koje su tvrdili da postoje od najranijih dana kraljevstva. Većina tih zakona je izravno negirala crkvena prava i običaje. Neki od tih kraljevskih zakona su: svećenicima optuženima za zločin može suditi samo kraljevski sud i ukoliko budu kažnjeni, Crkva ih ne može osloboditi kazne; apeli se papi ne smiju prosljeđivati bez dopuštenja kralja; prihodi praznih okruga pripadaju kralju; pitanja vlasništva, dugovanja, preljuba i sl. riješavaju kraljevi službenici. Ti zakoni su se

⁵⁸ Isto, str. 180-181.

⁵⁹ Isto, str. 195.

⁶⁰ Isto, str. 204-205.

⁶¹ Isto, str. 214.

⁶² Isto, str. 215-216.

⁶³ Isto, str. 217.

izravno suprostavljali zakonima Crkve te su prijetili oduzimanjem velike količine financijskog prihoda i ovlasti koje su do tada imali.⁶⁴ Kralj je zatražio od nadbiskupa da stavi svoj pečat i potpis na pisane zakone, ali nadbiskup to odbija učiniti.⁶⁵

Iz spisa svih Becketovih biografija nije nam jasno naznačeno da li je Becket na kraju popustio prijetnjama i potpisao nove zakonske odredbe ili je uporno do kraja odbijao to učiniti. Prema riječima Herberta de Boshama Becket je mudro obrazložio kralju da je to stvar od prevelike važnosti da bi tako brzo donio odluku i da mu je potrebno neko vrijeme kako bi sa svojim službenicima proučio nove odredbe. Nadbiskup je uzeo jednu kopiju novih odredbi te krenuo prema Winchesteru, ali nije zabilježeno od strane njegovih biografija da li je potpisao te odredbe.⁶⁶ Ono što nam oni sa sigurnošću tvrde jest da je Becket tijekom vijeća pokleknio pred nagovorom nekolicine biskupa koji su se bojali za svoj život te izjavio kralju da je spreman prihvatiti običaje i zakone kraljevstva, ali da je to bio samo trenutak slabosti te da kasnije odbija prihvatiti odredbe iz Clarendona. Po povratku u Winchester priklanja se postu i odbija služiti misu dok ne primi papin oprost za svoj trenutak slabosti tijekom vijeća.⁶⁷

5.2.1. Situacija nakon vijeća u Clarendonu

Nekoliko dana nakon vijeća u Clarendonu Becket je poslao papi poslanika kako bi ga informirao o događajima tijekom vijeća. Papino sjedište je tada bilo u Sensu tako da se poslanik vratio nakon 40 dana izbjivanja noseći sa sobom papino pismo u kojem papa izražava svoje suosjećanje sa patnjama koje je nadbiskup proživio te ga potiče da ostane čvrst u svojim uvjerenjima.⁶⁸

Bojeći se za svoj život, Becket pokušava dva puta neuspješno pobjeći iz zemlje i prijeći u Francusku. Iako je njegov bijeg bio neuspješan, sam kralj je čuo za tu vijest te je poslao svoje poslanike kako bi zaplijenili njegovo imanje i vlasništvo. Ova vijest je također iznimno naljutila kralja jer se izravno suprostavljala njegovoj želji da nametne zakon po kojemu nitko iz kraljevstva ne smije prijeći u drugu zemlju bez njegovog odobrenja.⁶⁹

Ubrzo nakon toga, 27. veljače 1164. god., je zabilježeno pismo upućeno Becketu od strane pape. Papa u pismu upućuje Becketa na teško razdoblje u kojem se Crkva trenutačno

⁶⁴ J. R. Green, *Henry the Second*, str. 100.

⁶⁵ J. A. Giles, *The life and letters of Thomas a Becket*, str. 220-221.

⁶⁶ Isto, str. 224.

⁶⁷ J. R. Green, *Henry the Second*, str. 97.- 98.

⁶⁸ J. A. Giles, *The life and letters of Thomas a Becket*, str. 227.

⁶⁹ Isto, str. 228-230.

nalazi te naglašava važnost uspostavljanja prijateljskog odnosa sa kraljem, ali na taj način da se ne odreknu crkvenih prava koja su do tada uživali. Papa također obećava da će čim mu to mogućnosti dopuste razgovarati osobno sa kraljem i pobrinuti se za njegovu sigurnost.⁷⁰ Ali sama podrška pape nadbiskupu je bila otežana time što te iste godine umire antipapa Oktavijan te se papa seli u Italiju. Na taj način udaljenost nadbiskupa i pape postaje sve veća, a prava podrška pape sve teža.⁷¹

⁷⁰ Isto, str. 233.

⁷¹ Isto, str. 237.

6. Vijeće u Northamptonu

Poslušavši savjet Becketovih neprijatelja, kralj odlučuje sazvati vijeće u Northamptonu 6. listopada 1164. god. kako bi se raspravilo o Becketovim “nezakonitim” činima iz razdoblja kada je bio kraljev kancelar. Kralj se pojavio tek idući dan tako da je vijeće započelo sa radom 7. listopada.⁷²

John Marshal optužuje Becketa za nezakonito posjedovanje posjeda koji je bio dio okruga Pagaham i traži od njega da se pojavi pred kraljevskim sudom. Becket odlučuje poslati četiri poslanika te se ne pojavljuje na sudu što izaziva ljutitu reakciju kod kralja.⁷³ Idućeg dana zasjedanja vijeća kralj ističe Becketov neodaziv na kraljev poziv te nalaže sudionicima vijeća da se njegova neposlušnost kazni. Kazna se sastojala u tome da se Becketu oduzme sva njegova pokretna imovina i posjedi te predaju u vlasništvo kralju. Baruni i biskupi nisu mogli donijeti odluku o tome tko će javno objaviti tu kaznu pa je kralj naredio da to učini biskup Winchestera.⁷⁴

Trećeg dana zasjedanja vijeća je nadbiskup optužen da je primio svotu u iznosu od 500 maraka od strane kralja te ih nije vratio. Sam nadbiskup priznaje da je dobio taj novac, ali ne kao pozajmicu već kao poklon, međutim kralj se na to nije oglasio i potvrdio njegovu tvrdnju. Budući da to nije imao kako dokazati, sudionici vijeća donose odredbu prema kojoj je Becket morao vratiti iznos novca za koji se teretio ili ostati kao zatvorenik. Uspio je izbjeći mogućnost da postane zatvorenik jer se pojavilo pet njegovih pristalica koji plaćaju iznos od 500 maraka.⁷⁵

Četvrtog dana zasjedanja na raspored je došla optužba da se Becket za vrijeme dok je bio kancelar okoristio prihodima iz biskupija i opatija koje su u to vrijeme bile bez predstavnika.⁷⁶ Nakon izrečene optužbe nadbiskup je zahtijevao da se savjetuje sa ostalim biskupima i opatima koji su bili prisutni kako bi kralju pružili odgovor na optužbu. Dio crkvenjaka je zagovarao Becketovu pokornost kralju bojeći se za svoje živote dok su drugi zagovarali i naglašavali važnost toga da Becket ostane vjeran svojim stavovima i stavovima same Crkve. Budući da se nisu mogli usuglasiti u svojim razmišljanjima traže od kralja

⁷² Isto, str. 238.

⁷³ Isto, str. 239- 240.

⁷⁴ Isto, str. 241- 242.

⁷⁵ Isto, str. 245.

⁷⁶ Isto, str. 244.

odgodu od jednog dana kako bi još detaljnije mogli raspraviti njima stvar od iznimne važnosti.⁷⁷

Petog dana zasjedanja Becket se razbolio te nije mogao prisustvovati vijeću. Šalje svoje poslanike kako bi kralja informirali o nemogućnosti njegovog dolaska. Sumnjajući u neistinitost Becketove tvrdnje, kralj šalje svoje ljude kod nadbiskupa kako bi provjerili da li je Becket uistinu u bolesnom stanju.⁷⁸

Zasjedanje vijeća se nastavlja idući dan, a Becket dolazi sa križem u ruci na mjesto sastanka. Iako su ga neki pokušali odgovoriti od te namjere smatrajući da će na taj način samo dodatno razljutiti kralja, Becket to odbija učiniti tvrdeći da je taj križ za njega znak mira i pomirbe.⁷⁹ Nakon dolaska na vijećanje, Becket upućuje kralju govor u kojem odbija da mu se sudi za navodne zločine iz vremena kada je obavljao službu kancelara jer je ovo vijeće sazvano isključivo iz razloga da on odgovori na optužbu Johna Marshala. Kralj je na ovakav odgovor reagirao iznimno ljutito i zaprijetio ostalim biskupima da će ih smatrati svojim neprijateljima ukoliko stanu na stranu Becketa.⁸⁰ Šalje dvojicu grofova (Robert, grof Leicestera i Reginald, grof Cornwalla) da izreknu nadbiskupu kaznu. Becket još jednom odbija prihvatiti kaznu tvrdeći ga je kralj prilikom ustupanja pozicije nadbiskupa oslobodio svih odgovornosti iz prošlosti. Budući da niti jedan grof nije bio u stanju izreći kaznu Becketu, odlučuju se posavjetovati s kraljem što dalje činiti.⁸¹ No, u međuvremenu Becket izjavljuje da odbija primiti kaznu od kralja i njegovih poslanika te da prihvaća jedino kaznu koju bi mu uputio papa. Također odbija biti prisutan na dvoru i odlučuje napustiti sud. Njegov odlazak je olakšan činjenicom da kralj tada ipak nije bio spreman da se takvoj crkvenoj личности naudi unutar granica njegovog kraljevstva te je naredio svojim ljudima da mu se dopusti bijeg iz dvorca.⁸²

⁷⁷ Isto, str. 248- 251.

⁷⁸ Isto, str. 252.

⁷⁹ Isto, str. 256.

⁸⁰ Isto, str. 261- 262.

⁸¹ Isto, str. 264.

⁸² Isto, str. 265- 266.

7. Situacija nakon suđenja u Northamptonu- bijeg Becketa

Bojeći se za svoj život, nadbiskup donosi odluku da se vrati u Canterbury te o tome obavještava trojicu bliskih prijatelja (Brother Scailman, Robert de Cave i Roger de Bracy) koji su bili zaduženi za nabavku četiri konja za bijeg prema Canterburyju. Prije toga nadbiskup upućuje Herberta de Boshama da se uputi u Canterbury po novac s kojim će ga dočekati u gradiću Saint Omer's. Nakon što je sve pripremljeno za bijeg, Becket bježi sa trojicom svojih prijatelja u kasno doba noći. Na dan njihova bijega, kako neki njegovi biografi tvrde, na sjevernom izlazu iz grada nije bilo čuvara, a isto tako se te noći spustila oluja koja je omogućila da ih nitko ne zamijeti prilikom izlaska iz grada.⁸³

Nakon što su stigli do Lincolna, bjegunci su nastavili put čamcem niz rijeku dok nisu stigli do mjesta Semplingham koje je pripadalo svećenicima. Tamo su ostali tri dana i nakon toga nastavili put prema Kentu, ali su putovali samo noću, a tijekom dana se odmarali iz straha da će ih netko prepoznati i javiti kralju. Nakon osmog dana bijega, stigli su do mjesta zvanog Estrey koje je pripadalo nadbiskupovoj metropoliji te se tamo Becket osjećao sigurno. 2. studenog 1164. god. (dvadeset dana nakon što je napustio dvorac u Northamptonu) Becket stiže u Gravelines.⁸⁴ Budući da je Becket dosta oslabio od iscrpljujućeg putovanja, odlučuju nakratko stati i odmoriti se u jednoj krčmi. Tamošnji vlasnici prepoznaju Becketa jer se čitavim kraljevstvom proširila vijest o njegovom bijegu, ali na svu sreću nadbiskupa bili su prijateljski nastrojeni prema njemu te mu ponudili gostoprimstvo.⁸⁵

Becket nastavlja svoj bijeg prema gradu St. Omer's te se smješta u gradić Clairmarais gdje uskoro dolazi Herbert de Bosham te ih opskrbljuje sa odjećom, konjima i ostalim vrijednostima iz Canterburyja.⁸⁶

7.1. Izaslanstva na papinomu dvoru

Ubrzo nakon Becketova bijega kralj Henrik šalje izaslanstvo koje se sastojalo od najutjecajnijih biskupa i plemića iz kraljevstva na papin dvor. Na putu prema Sensu zaustavljaju se u Compiègne gdje je boravio francuski kralj Luj te mu uručuju pismo engleskog kralja u kojem je Becket okarakteriziran kao izdajica i bjegunac te mu poručuje da

⁸³ Isto, str. 270- 271.

⁸⁴ Isto, str. 271- 272.

⁸⁵ Isto, str. 275.

⁸⁶ Isto, str. 276.

mu ne pruža zaštitu unutar svog teritorija. Ali, kralj Luj odbija prihvatiti Becketa kao izdajicu te poručuje da ga smatra pravednim čovjekom.⁸⁷

Budući da je znao za kraljevo izaslanstvo, nadbiskup šalje Herberta de Boshama i nekolicinu svojih prijatelja iz St. Bertina da prate pokrete izaslanika. Slijedeći izaslanike, oni također posjećuju dvor kralja Luja te im on tom prilikom potvrđuje da će pružiti Becketu svu moguću zaštitu unutar granica svog kraljevstva. Nakon razgovora sa kraljem nastavljaju svoj put prema papinom dvoru u Sensu i ondje stižu nedugo nakon kraljevih izaslanika. Odmah po dolasku na papin dvor obavljaju razgovor sa papom kojeg obavještavaju o svim detaljima sukoba između nadbiskupa i kralja.⁸⁸

Povratak izaslanika sa papinog dvora i vijest o neuspješnoj posjeti je iznimno naljutila kralja Henrika koji u prosincu 1164. god. naređuje da se sva imovina nadbiskupa zaplijeni, a njegovi sljedbenici protjeraju sa posjeda. Neki biografi tvrde da je bilo oko 400 prognanika među kojima su bili svećenici, sluge, trudne žene bez hrane, odjeće te bilo kakvih financijskih sredstava. Nekolicina njih je završila progonstvo svojom smrću zbog iscrpljenosti i gladi, a ostali su se uspjeli spasiti zahvaljući kraljici Matildi, grofu Flandrije te francuskom kralju koji su im pružili utočište i hranu.⁸⁹

Također, kraljev bijes je osjetilo i nekoliko dobrih prijatelja Becketa kao što su John Salisbury koji je na šest mjeseci pritvoren u dvorac Corfe i nekolicina ostalih (Thurstan de Cromdon, Stephen de Elratory ...).⁹⁰

7.2. Becket u posjeti papi i kralju

Becket stiže u Soissons, a nedugo nakon toga i francuski kralj dolazi iz Compiegna te nekoliko dana provodi u razgovorima sa nadbiskupom koji ga obavještava o svojim razmiricama sa kraljem Henrikom. Luj mu obećaje podršku i pomoć te ga opskrbljuje materijalno i finacijski.⁹¹

Nakon susreta sa Lujem, Becket nastavlja put prema Sensu te tamo stiže četiri dana nakon odlaska kraljevih izaslanika iz Engleske. Tijekom susreta sa papom, nadbiskup iznosi svoje gledište sukoba sa kraljem te detaljnije iznosi zakonske odredbe iz Clarendona koje je kralj pokušao nametnuti Crkvi. Nakon što su saslušali Becketov opis svega što se dogodilo u

⁸⁷ Isto, str. 279.

⁸⁸ Isto, str. 281- 282.

⁸⁹ Isto, str. 295- 296.

⁹⁰ Isto, str. 297.

⁹¹ Isto, str. 289.

Engleskoj između njega i kralja, svi su sudionici ovog susreta skupa sa papom odlučili pružiti podršku nadbiskupu i pohvaliti njegovo zalaganje za očuvanje prava i privilegija Crkve.⁹²

Drugog dana zasjedanja crkvenog vijeća Becket iznosi svoju odluku da napusti mjesto nadbiskupa Canterburyja iz razloga što na tu poziciju nije niti postavljen zbog svojih crkvenih zasluga, već odlukom kralja. Nakon što je saznao za njegovu namjeru, papa donosi odluku da se Becket smjesti kod opata Pontignyja (samostan cistercita) gdje će pričekati dok se ne uspostavi mir njega i kralja.⁹³ Prema riječima njegovih biografa, Becket tamo provodi dvije godine.⁹⁴

7.3. Neaktivnost nadbiskupa tijekom 1165. godine i dijela 1166. godine

Boraveći u samostanu Pontigny, Becket se pridržavao strogo religijskog života i asketizma pa se čak i razbolio.⁹⁵ U tom periodu zabilježeno je nekoliko pisama koje su mu uputili razni biskupi i njegovi odani sljedbenici u kojima ga upozoravaju na prijeteću opasnost od kralja te mu savjetuju da radi svoje vlastite sigurnosti izvrši pomirbu sa kraljem. U jednom od pisama koje je sam Becket uputio biskupima traži od njih da mu pruže podršku i da se othrvaju naporima kralja da uvede ove zakonske odredbe: 1. svećenici i biskupi ne smiju napustiti kraljevstvo ili se pojaviti pred papom bez dopuštenja kralja; 2. biskupi ne smiju zakupce posjeda izopćiti ili objaviti interdikt bez kraljevog odobrenja; 3. biskupima nije dopušteno kažnjavati ljude koji su počinili izdaju ili prijevaru; 4. crkvenjacima treba biti suđeno za zločine na građanskom sudu; 5. svjetovnjaci, među kojima i sam kralj, imaju pravo odlučivati o stvarima crkvene naravi.⁹⁶

Za vrijeme Becketove neaktivnosti papa i kralj su pokušavali nekoliko puta dogovoriti sastanak kako bi pokušali uspostaviti primirje, ali nisu uspjeli u tome. Naime, papa je zahtijevao da nadbiskup bude prisutan tijekom sastanka, ali kralj se protivio tome tako da se sastanak nekoliko puta odgađao. Papa na prijelazu iz 1165. u 1166. god. odlazi u Italiju, a tom prilikom ga nadbiskup prati sve do Bourgesa. To je zabilježen kao njihov posljednji susret za života Becketa.⁹⁷

⁹² Isto, str. 291.

⁹³ Isto, str. 293- 294.

⁹⁴ Isto, str. 295.

⁹⁵ Biograf Grim tvrdi da je Becket obolio zbog svog strogog asketizma i to od bolesti nazvane 'fistula'. Bolest se očitovala u teškom nateknuću njegove čeljusti te na kraju rezultirala vađenjem dva zuba.

⁹⁶ J. A. Giles, *The life and letters of Thomas a Becket*, str. 337.

⁹⁷ Isto, str. 326.

8. Vezelay

Budući da tijekom Becketovog boravka u Pontignyju nije došlo do pomirbe između njega i kralja, situacija se još više zaoštrava. Kralj se bojao mogućnosti da ga Becket izopći tako da je odlučio preduhitriti nadbiskupa i poslušao savjet svojih biskupa koji su mu sugerirali da proglasi apel prije nego bude izopćen. Biskupi odlaze u Pontigny i proglašavaju apel bez obzira što sam nadbiskup tamo nije bio prisutan.⁹⁸

Za to vrijeme Becket boravi u Soissonsu te se upućuje prema opatiji Vezelay. Tamo je za vrijeme Bijele nedjelje održao misu tijekom koje je izopćio nekoliko osoba (John Oxford, Ranulf de Bruc i druge) optužujući ih za razne zločine prema Crkvi. Prema riječima njegovih biografa, Becket je namjeravao izopćiti i samog kralja, ali je doznao vijest o njegovoj bolesti te ga je pozvao još jednom na pokajanje i samo zaprijetio izopćenjem.⁹⁹

Vijest o izopćenjima je iznimno naljutila kralja te je odlučio Becketa lišiti pomoći cistercita na taj način da im je zaprijetio oduzimanjem cjelokupne njihove imovine unutar granica njegovog kraljevstva. Nakon prijetnje Henrika, opat Citeauxa zajedno sa biskupom Pavie te ostalim uglednim članovima tog reda, se upućuju u Pontigny kako bi upoznali nadbiskupa sa novonastalom situacijom. Nakon što su mu pročitali kraljevo pismo prijetnje, zatražili su od Becketa da odabere svoj smjer. Prema svemu sudeći, to je značilo da ga nisu htjeli izdati kralju, ali su ga na neki način uputili da napusti njihov samostan i time spasi od kraljeve prijetnje.¹⁰⁰

Becket zahvaljuje opatima na iskazanom gostoprimstvu te izjavljuje da im više neće biti na teret. Nakon savjetovanja sa svojim službenicima prihvaća savjet Herberta de Boshama koji ga upućuje da prihvati ponuđeno gostoprimstvo francuskog kralja Luja. Becket se smješta u benediktinski samostan St. Columba, u blizini Sensa.¹⁰¹

Dan prije polaska Becket je doživio viziju te ju podijelio sa dvojicom opata koji su nakon njegove smrti o tome posvjedočili ostalima. Prema njihovim riječima, Becket je imao viziju da se nalazi u crkvi braneći privilegije Crkve pred kraljem i papom. Tom prilikom su ga četvorica plemića napala i usmrtila. Od tog trenutka je nadbiskup bio siguran u tragičan završetak svog života i tragičan kraj borbe sa kraljem.¹⁰²

8.1. Situacija nakon objave izopćenja u Vezelayu

⁹⁸ J. C. Robertson, Thomas, Archbishop of Canterbury (a biography), str. 182- 183.

⁹⁹ Isto, str. 187.

¹⁰⁰ Isto, str. 190.

¹⁰¹ Isto, str. 195- 196.

¹⁰² J. Morris, The life and martyrdom of saint Thomas Becket, str. 188- 189.

Objava izopćenja od strane Becketa je uznemirila papu koji nedugo nakon toga prima posjet jednog od izopćenika, John Oxforda. Biskup dolazi kao kraljev izaslanik te mu nudi svoju biskupiju u ruke i traži odriješnje od izopćenja. Bojeći se kraljeve reakcije, budući da je Becket svojim posljednjim potezima izopćenja uznemirio kralja, papa daje oprost biskupu.¹⁰³

Kroz 1167. god. velik broj poslanika od strane kralja je poslan Becketu i obratno, a isto tako i papi Aleksandru III. te francuskom kralju Luju. Becket je i dalje provodio mjere izopćenja protiv svih onih koji su se okoristili posjedima Canterburyja i njegovih sljedbenika nakon što ih je Henrik protjerao i lišio vlastite imovine.¹⁰⁴

Papa se u tom trenutku nalazio u teškom položaju budući da nije imao namjeru napustiti nadbiskupa, ali isto tako se nije htio otvoreno suprostaviti kralju. Iz tog razloga upućuje nekoliko pisama obojici kako bi ih naveo na pokušaj upostavljanja mira.¹⁰⁵ Čini se kako je i kralj u to vrijeme promijenio način razmišljanja te iskazao želju za uspostavljanjem mira. Međutim, Becket i dalje čvrsto odbija posustati od svojih uvjerenja i principa Crkve.¹⁰⁶

Na dan Sv. tri kralja 1169. god. susreću se Henrik i Luj na političkoj konferenciji u Montmirailu. Kralj Luj traži od nadbiskupa da i on bude prisutan, a prisutni su također bili i papini izaslanici.¹⁰⁷ Na upit kralja da li će štovati kraljeve odluke u mjeri u kojoj su to do sada činili njegovi prethodnici, Becket je odgovorio da ne namjerava odustati od prava i privilegija Crkve. Svi su ostali zgroženi ovakvim odgovorom, a obojica kralja su napustili vijeće bez upućivanja pozdrava nadbiskupu.¹⁰⁸

Nakon završetka vijeća Becket se vraća u Sens i ubrzo mu stiže poziv od kralja Luja da posjeti njegov dvor. Iako je kralj tijekom vijeća u Montmirailu reagirao ljutito sada je tražio od nadbiskupa oprost za takvo ponašanje i obećao mu daljnju podršku.¹⁰⁹ Sljedeći susret Becketa i dvojice kralja se dogodio 18. studenog 1169. god. u gradiću Montmartre. Na tom vijeću je raspravljano o pitanju posjeda koji su oduzeti nadbiskupu te novčane odštete koju je on zahtijevao za popravljjanje štete koja je nanešena tijekom njegovog odsutstva. Kralj je na to odgovorio da on nije otjerao nadbiskupa i time nije odgovaran za štetu koja je nastala, ali pod pritiskom kralja Luja pristaje na novčanu odštetu. Iako se činilo da je došlo do

¹⁰³ J. C. Robertson, Thomas, Archbishop of Canterbury (a biography), str. 200- 201.

¹⁰⁴ Isto, str. 209.

¹⁰⁵ Isto, str. 210.

¹⁰⁶ Isto, str. 213.

¹⁰⁷ Isto, str. 213.

¹⁰⁸ Isto, str. 214- 215.

¹⁰⁹ Isto, str. 217.

dogovora, u trenutku kada je Becket zatražio poljubac mira od kralja, a nije ga dobio, nadbiskup je kraljevo ponašanje nazvao dvoličnim i neiskrenim.¹¹⁰

Nakon još jednog neuspješnog pokušaja uspostavljanja mira, Becket se osjećao slobodnim ponovno izopćiti nekolicinu “*nevjernika*” kao npr. Ridel, Nigel de Sackvileea te je također zaprijetio interdiktom Engleskoj i izopćenjem kralja Henrika. Kralj je na takav potez reagirao time da je poslao Nigela i komisiju da iznude od ljudi odricanje od nadbiskupa i pape. Svećenici koji su imali posjede u Engleskoj, a trenutačno su boravili negdje izvan zemlje, su bili primorani vratiti se do 13. siječnja 1170. god. ukoliko nisu željeli izgubiti svoje posjede i zauvijek biti istjerani iz Engleske. Također, zabranjeno je upućivati apele papi i nadbiskupu, a isto tako i primiti pisma od njih.¹¹¹ Kralj prijeti onome tko se usudi donijeti pismo izopćenja ili interdikta u Englesku da će biti smatran izdajicom.¹¹²

¹¹⁰ Isto, str. 227- 228.

¹¹¹ Isto, str. 229.

¹¹² J. R. Green, Henry the Second, str. 135.

9. Pomirenje 1170. godine

Papa je željno htio da dođe do uspostavljanja mira te u siječnju 1170. god. šalje nekoliko poslanika (Rotrou, nadbiskup Rouena; Bernard, nadbiskup Neversa) kako bi pokušali izmiriti kralja i nadbiskupa.¹¹³ Zadatak koji su dobili se sastojao u tome da osiguraju povratak izgnanih i da im se vrati njihova imovina, da kralj Henrik pruži poljubac mira nadbiskupu ili ukoliko on to nije u mogućnosti da to učini njegov najstariji sin. Ukoliko ne uspiju u svom naumu dane su im upute da tada zaprijetite kralju interdiktom i da izopće onoga tko ne bude poštivao takvu odluku.¹¹⁴

Budući da su poslanici dobili upute od pape da mogu i odriješiti izopćenike od kazne, to su i učinili sa Gilbert Foliotom o čemu je Becket odmah obaviješten. Becket je reagirao iznimno ljutito na vijest o odrješenju Foliota od kazne optužujući papu za puštanje “*Sotone*” da uništi Crkvu.¹¹⁵

U to vrijeme Henrik je bio zauzet pripremama za krunjenje najstarijeg sina koji je navršavao 15 godina u veljači 1170. god. Prema riječima nekih povjesničara, Henrik je to činio iz razloga da mogućnost interdikta prebaci na svog sina, a prema drugima iz razloga da uznemiri nadbiskupa budući da je time napao prava nadbiskupa da kruni vladare Engleske.¹¹⁶ 14. lipnja 1170. god. mladi kralj je krunjen u Westminsteru od strane nadbiskupa Yorka, biskupa Londona i ostalih.¹¹⁷ Iako se do tada štovao običaj da svaku krunidbu kralja svečano izvrši nadbiskup Canterburyja, kralj ovim činom krši običaj i tradiciju krunjenja kralja Engleske te okreće velik broj svojih dotadašnjih pristalica protiv sebe.¹¹⁸

Kralj se nakon krunjenja svog sina bojao interdikta koji mu je prijetio od strane Becketa te je u tom trenutku bio sklon pomirenju. Nadbiskup odlazi u gradić Frateval gdje se održavala konferencija francuskog i engleskog kralja. 22. srpnja 1170. god. se sastaje sa kraljem Henrikom, a tijekom sastanka francuski kralj nije bio prisutan. Budući da je kralj bio sklon pomirenju, obećaje siguran povratak izbjeglica te povratak oduzete imovine. Prema riječima nekolicine prisutnih svjedoka njihov susret je bio toliko prijateljski da je djelovalo kao da se nikada nisu ni posvađali.¹¹⁹ Također su raspravili i pitanje krunidbe mladog kralja i sporazumili se da će se mladi kralj ponovno kruniti i to od strane Becketa. Na taj način je

¹¹³ J. C. Robertson, Thomas, Archbishop of Canterbury (a biography), str. 231.

¹¹⁴ Isto, str. 234.

¹¹⁵ Isto, str. 236.

¹¹⁶ Isto, str. 238.

¹¹⁷ Isto, str. 241.

¹¹⁸ J. R. Green, Henry the Second, str. 145- 146.

¹¹⁹ J. C. Robertson, Thomas, Archbishop of Canterbury (a biography), str. 243.

završio njihov susret i sve je djelovalo kao da će doći do konačnog uspostavljanja mira između njih dvojice.¹²⁰

Međutim, iako je kralj dozvolio da se prognanici vrate i da im se vrate oduzeti posjedi, njegov plan je bilo teško provesti iz razloga što su se tome odupirali novi vlasnici tih posjeda. Becketovi poslanici su zatekli kuće u ruševnom stanju, napuštene farme, otuđenu stoku, neobrađenu i zapuštenu zemlju, porušena stabla itd. Isto tako, neki od prognanika koji su se vratili ponovno su bili nasilno protjerani od strane kraljevih službenika.¹²¹ Iz tog razloga, nadbiskup šalje John Salisburija te Herbert de Boshama kod kralja kako bi ga pritisnuli na ispunjenje danog obećanja, ali oni se vrlo brzo vraćaju nadbiskupu bez pozitivnog odgovora.¹²²

Tijekom idućih nekoliko mjeseci Becketovog boravka u Francuskoj on se sastao nekoliko puta sa kraljem Henrikom. Prvi od sastanaka se održao u Toursu gdje je kralj zatražio od Becketa da se vrati u Englesku kako bi mogao ispuniti njegove zahtjeve. Idući sastanak se održao u mjestu Amboise gdje su se susreli tijekom mise i tom prilikom je nadbiskup zatražio poljubac mira od kralja, ali je dobio obećanje da će to biti tijekom idućeg sastanka. Na sastanku u mjestu Chaumont, u blizini Bloisa nije spomenuto pitanje poljupca već su raspravljali o vraćanju oduzetih posjeda nadbiskupu i njegovom povratku u Englesku.¹²³ Prema riječima Becketovih biografa kralj Luj je pokušavao Becketa odgovoriti od namjere da se vrati u Englesku bez prethodno osiguranog poljupca mira od Henrika upozoravajući ga da srlja prema smrti. No, bez obzira na upozorenja koja je primio Becket odlučuje krenuti prema Engleskoj te napušta Sens 01. studenog 1170. godine. Po dolasku u Rouen kralj Henrik ga nije dočekao kao što mu je obećao te mu nije ostavljen novac kojim bi si finacirao troškove puta, već je novac morao sam skupiti, a osoba koju mu je kralj poslao da ga prati tijekom putovanja je bio jedan od njegovih neprijatelja John Oxford.¹²⁴

Za to vrijeme se i politika rimskog dvora promijenila. Većina kardinala koji su do sada bili usmjereni protiv Becketa mijenjaju stav te se priklanjaju nadbiskupu, a papa daje Becketu ovlaštenje da uvede cenzure na sve one koji su sudjelovali u krunjenju mladog kralja. Također nalaže svojim poslanicima da inzistiraju na ispunjenju kraljevog obećanja i ukidanju

¹²⁰ J. C. Robertson, Thomas, Archbishop of Canterbury (a biography), str. 245.

¹²¹ Isto, str. 246.

¹²² Isto, str. 247.

¹²³ Isto, str. 248- 249.

¹²⁴ Isto, str. 249- 250.

zakonskih odredbi iz Clarendona. Ukoliko kralj ne pristane na to u roku od 30 dana od trenutka njihovog posjeta, dobili su upute da zaprijetu interdiktom.¹²⁵

Nakon što je čuo vijest da su se nadbiskup Yorka zajedno sa biskupima Londona i Salisbury uputili u Normandiju kako bi zatražili zaštitu kralja, Becket prosljeđuje pisma izopćenja i zabrane preko Kanala. Ta pisma urokuju navalu bijesa i ogorčenja kod Becketovih neprijatelja te mu neki čak prijetu smrću. No, usprkos tome Becket ne odustaje od namjere da se vrati u Canterbury. Tom prilikom izjavljuje da je dugih šest godina bio u progonstvu i iako vjeruje da mu život visi o koncu, te ako mu budu otkidali komad po komad tijela, neće odustati od povratka.¹²⁶

¹²⁵ Isto, str. 251.

¹²⁶ Isto, str. 251- 252.

10. Povratak i umorstvo Becketa u Canterburyju

U prosincu 1170. godine Becket dolazi u gradić Sandwich koji je pripadao okrugu njegove nadbiskupije. Tamo ga je dočekalo mnoštvo ljudi među kojima i neki od njegovih neprijatelja i to naoružani, ali John Oxford spriječava sukob upozoravajući ih da će na taj način samo naštetiti kralju.¹²⁷

Idući dan nadbiskup stiže u Canterbury gdje ga dočekuje procesija u njegovu čast, a katedrala biva okićena raznim ukrasima. Pri ulasku u katedralu nadbiskup se baca na pod te nakon toga sjeda u stolicu gdje prima jednog po jednog biskupa dijeleći poljubac mira.¹²⁸ Idućeg dana u posjet nadbiskupu dolaze šerif Kenta, Ranulf de Broc i drugi službenici kralja Henrika tražeći od njega odgovor da li će odriješiti izopćene biskupe. Becket im na to odgovara da ih može odriješiti samo ukoliko bi se zakleli da će poštivati papine odredbe, ali kraljevi izaslanici ne prihvaćaju takve uvjete tako da ne dolazi do sporazuma.¹²⁹

Nakon što je proveo tjedan dana u Canterburyju Becket se uputio u Woodstock u posjet mladom kralju Henriku, no kralj je u to vrijeme pao pod utjecaj arhiđakona Canterburyja tako da Becket nije bio dobrodošao, ali svejedno nije htio odustati od posjeta. Odlučuje se smjestiti u palaču biskupa Winchestera u gradiću Southwark gdje ga dolaze posjetiti kraljevi izaslanici koji ga upozoravaju da ne nastavlja put budući da je svojim posljednjim činima prekršio odredbe mira između sebe i kralja. Becket odlučuje poslušati naredbu kralja te odustaje od daljnjeg puta prema kraljevom dvoru.¹³⁰

10.1. Povratak u Canterbury

U danima neposredno prije Božića neprijatelji Becketa su pokušavali na što više načina nauditi nadbiskupu, a pogotovo se to odnosilo na obitelj Broc. Zabilježeno je da su napadali njegove pristalice, lovili u njegovim lovištima, ubijali njegove jelene, presretali dostavljače hrane za njegove posjede itd.¹³¹ Na dan Božića Becket drži misu u katedrali te tijekom propovijedi spominje da među mučenicima postoji jedan nadbiskup Canterburyja (St. Alphege, ubijen od strane Danaca 1012. god.), a da bi on mogao postati idući mučenik. Nakon početnog patetičnog govora koji je rastužio mnoge prisutne, Becket mijenja ton glasa te oštro

¹²⁷ Isto, str. 253.

¹²⁸ Isto, str. 255.

¹²⁹ Isto, str. 257.

¹³⁰ Isto, str. 260.

¹³¹ Isto, str. 262.

potvrđuje izopćenje onih koji su sudjelovali u krunjenju mladog kralja te izriče kaznu još nekolicini, prvenstveno članovima obitelji Broc koja je uznemiravala Becketa i njegove sljedbenike.¹³²

Ovaj postupak Becketa ljuti kralja koji traži od svojih prelata savjet što učiniti sa nadbiskupom. Tom prilikom nadbiskup Yorka odgovara kralju da sve dok je Becket živ kralj neće imati mira. Kralj se još više uznemirio nakon takve izjave te nazvao svoje službenike kukavicama koji su dopustili da tako dugo pati zbog neposlušnosti Becketa.¹³³ Povjesničari bilježe 27. prosinac 1170. godine kao datum kada je kralj svojom ljutitom izjavom potakao plemiće na djelovanje.¹³⁴ Četiri plemića (Reginald Fitzurse, Hugh de Morville, William de Tracy, Richard Brito- le Breton) su odlučila reagirati na kraljeve povike i ugoditi kraljevim željama te su krenuli prema obali i sastali se u mjestu Saltwood gdje ih je ugostio Ranulf de Broc. Prvog dana dolaska na njegov dvor plemići obavljaju dogovor što učiniti i kako postupati sa nadbiskupom.¹³⁵

Nakon odlaska četvorice plemića kralj je održao vijeće kako bi raspravili kakvu politiku voditi prema Becketu. Prevladavao je opći osjećaj bijesa i ljutnje zbog Becketovih kazni izopćenja i neprijateljskog ponašanja prema kralju. Odlučeno je da se Earl Mandeville, Richard de Humet, sudac Normandije te Seyer de Quinci upute prema Engleskoj sa nalogom za uhićenje Becketa te da preteknu četvoricu plemića i spriječe njihov nasilan čin.¹³⁶

10.2. Dolazak plemića u palaču

Dan nakon njihovog dolaska u Saltwood (29. prosinac 1170. godine), četvorica plemića se skupa sa nekolicinom naoružanih vojnika iz okolnih dvoraca te Ranulf de Brocom upućuju prema Canterburyju.¹³⁷ Povjesničari bilježe da se radilo u utorku, a ta činjenica je zanimljiva iz razloga što su se Becketu brojni važni događaji dogodili tim danom: utorkom je rođen i kršten, tim danom je pobjegao iz Engleske i vratio se iz progonstva, utorkom je doživio viziju svoje mučeničke smrti, a isto tako su kasnije njegove kosti prebačene u drugu grobnicu tim danom, te kralj Henrik umire utorkom.¹³⁸

¹³² Isto, str. 263.

¹³³ Isto, str. 265.- 266.

¹³⁴ A. P. Stanley, Historical memorials of Canterbury, John Murray, Albemarle Street, London, 1855, str. 49.

¹³⁵ J. C. Robertson, Thomas, Archbishop of Canterbury (a biography), str. 267.

¹³⁶ Isto, str. 267.- 268.

¹³⁷ Isto, str. 268.

¹³⁸ A. P. Stanley, Historical memorials of Canterbury, str. 51.

Oko tri sata poslijepodne plemići dolaze u palaču nadbiskupa gdje je upravo završila večera te Becket nije bio prisutan za stolom, već je razgovarao sa nekima od kardinala u susjednoj sobi. Plemići ulaze u sobu bez pozdrava te sjedaju među kardinale.¹³⁹ Ubrzo obrazlažu razlog svog dolaska, a to je poruka od kralja Henrika, te mu nude mogućnost da ju čuje privatno ili javno.¹⁴⁰ Plemići u prisutnosti ostalih crkvenjaka optužuju Becketa za narušavanje dogovorenog mira sa kraljem te izopćenje onih koji su sudjelovali u krunjenju mladog kralja. Traže od njega da se uputi kod mladog kralja i prisegne zakletvu vjernosti te okaje svoje postupke. Becket na to odgovara da je čin izopćenja bio papina odluka, a on je bio samo instrument za provođenje takve odluke. Također obećava mogućnost odrješenja za biskupe Londona i Salisburyja ukoliko se pokaju za svoje čini.¹⁴¹

Ubrzo je izbila prepirka između nadbiskupa i plemića svatko zastupajući svoje interese. Tijekom prepirke plemići govore Becketu da napusti državu skupa sa svojim službenicima i svojim stvarima po naređenju kralja Henrika. No, nadbiskup izjavljuje da ga nitko pa čak ni kralj ne može otjerati od njegovih ljudi te da se ne boji njihovih prijetnji. Becketova izjava je iznimno naljutila plemiće te oni odlaze nakratko iz palače naređujući njegovim ljudima da zatvore ulazna vrata i ne dopuste nadbiskupu bijeg.¹⁴²

Nadbiskup ostaje sa nekolicinom svojih prijatelja koji mu savjetuju da pokuša primiriti plemiće sazivanjem vijeća na kojem bi se ravnalo o mogućnosti udovoljavanja njihovim zahtjevima, ali Becket to odbija govoreći da je spreman umrijeti za Boga i pravdu te slobodu Božje kuće.¹⁴³

Na ulazna vrata je umjesto portira postavljen stražar (Fitznigel- do tada Becketov prijatelj i sluga) kako bi onemogućio bijeg. Za to vrijeme su se plemići naoružali i pokušali vratiti u dvoranu gdje se nalazio nadbiskup, ali vrata su bila zaključana tako da su zahvaljujući Robert de Brocu koji je poznao palaču nasilno ušli kroz drugi kraj. Većina opata i svećenika je pobjegla iz dvorane, a sa Becketom je ostala samo nekolicina njegovih prijatelja (među njima je bio i njegov biograf Edward Grim) koji su ga silom natjerali da pokuša pobjeći iz dvorane. Iako je Becket odbio bježati svećenici su ga silom vukli kroz manastir palače te stigli do katedrale gdje se već počela održavati večernja misa.¹⁴⁴ Bježeći prema katedrali Becket zapovijeda svojem službeniku Henriku Auxerreu da ponese križ. Prvotno su pokušali doći do katedrale uobičajenim putem kroz voćnjak, no budući da su dvor

¹³⁹ Isto, str. 54.

¹⁴⁰ J. C. Robertson, Thomas, Archbishop of Canterbury (a biography), str. 269- 270.

¹⁴¹ Isto, str. 272.

¹⁴² Isto, str. 273.- 274.

¹⁴³ J. Morris, The life and martyrdom of saint Thomas Becket, str. 324.

¹⁴⁴ J. C. Robertson, Thomas, Archbishop of Canterbury (a biography), str. 277- 278.

i voćnjak bili okruženi naoružanim ljudima, bježe kroz skrivena vrata do manastira i od tamo nastavljaju put do katedrale.¹⁴⁵

10.3. Ulazak u katedralu i ubojstvo Becketa

Prema riječima Morrisa, Becket ne dopušta da ulaz u Crkvu bude zabranjen bilo kome pa čak i osobama od kojih mu je prijetila smrt. Plemići dolaze u Crkvu oko pet sati poslijepodne kada se već i mrak spustio tako da se nadbiskup mogao vrlo lako skriti i spasiti od smrti, ali on to odbija učiniti.¹⁴⁶ Becket naređuje da se otvore vrata i puste unutra oni koji su bježali pred naletom plemića. Bojeći se naoružanika gotovo svi se skrivaju po raznim mjestima katedrale, osim trojice vjernih prijatelja Becketa (E. Grim, Robert Merton, William Fitzstephen) koji ostaju uz njega.¹⁴⁷ Prvi od plemića ulazi Fitzurse, a ostala trojica dolaze iza njega noseći sa sobom oružje. Skupa sa njima su također nasilno ušli i nekolicina naoružanih vojnika te stanovnika Canterburyja. Budući da je bilo oko pet sati poslijepodne kada su ušli u katedralu, a samo nekoliko oltara je bilo osvjetljeno svijećama, unutar katedrale je prevladavao mrak te plemići nisu mogli odmah spaziti Becketa.¹⁴⁸ Nakon što je Fitzurse ušao unutra glasnim povikom traži izdajicu Thomas Becketa, a nadbiskup se javlja čim je čuo spomen njegovog imena, ali govori za sebe da nije izdajica, već sluga Božji.¹⁴⁹

Prema riječima njegovih biografa Becket odbija pobjeći iz katedrale vičući plemićima da se ne boji njihovih mačeva niti se boji umrijeti za slobodu Crkve. Na njihov zahtjev da odriješi izopćene biskupe odgovara da to neće nikada učiniti budući da su počinili grijeh protiv Crkve i Boga. Fitzurse ga naziva svojim zatvorenikom i naređuje ostalim plemićima da ga uhvate, ali Becket odbija poći s njima i napustiti svoju crkvu.¹⁵⁰

Budući da je Fitzurse nasilno skinuo njegov plašt i bacio ga na pod, Becket gura plemića od sebe te mu više da duguju vjernost i pokornost svom nadbiskupu. Na izjavu da mu duguju pokornost Fitzurse postaje bijesan te uzima mač i njime maše iznad Becketove glave izjavljući da on duguje pokornost samo svom kralju. Becketovi sljedbenici bježe iz katedrale, a ostaju samo biograf Grim te Robert Merton. Edward Grim pokušava pomoći nadbiskupu i spriječiti umorstvo, ali biva spriječen od strane plemića te teško ozlijeđen. Nakon što ga je

¹⁴⁵ A. P. Stanley, *Historical memorials of Canterbury*, str. 60.

¹⁴⁶ J. Morris, *The life and martyrdom of saint Thomas Becket*, str. 326– 327.

¹⁴⁷ A. P. Stanley, *Historical memorials of Canterbury*, str. 63.

¹⁴⁸ Isto, str. 64.

¹⁴⁹ J. C. Robertson, *Thomas, Archbishop of Canterbury (a biography)*, str. 279.

¹⁵⁰ Isto, str. 279- 280.

William de Tracy ranio mačem, Grim se skriva iza oltara gdje su se već nalazili neki svećenici.¹⁵¹ Na povik Fitzursa plemići zamahuju svojim mačevima te zadaju smrtne udarce nadbiskupu. Posljednji, četvrti udarac zadaje Le Breton sa povikom da to čini za svog kralja Henrika. Hugh de Morville je jedini od plemića koji nije zadao udarac nadbiskupu, već je čuvao stražu kako nitko ne bi pobjegao. Posljednje riječi koje je Becket izgovorio prije smrtnog udarca su bile: “*U ime Isusa i za obranu Crkve sam spreman umrijeti!*”¹⁵²

Zabilježeno je također da je nakon što je umorstvo počinjeno, Hugh Mauclerc (đakon Horsea) koji je pratio plemiće u palaču, stavio svoju nogu na vrat umorenog tijela te vrškom svog mača raspršio mozak po pločniku katedrale¹⁵³ vičući: “*Izdajica je mrtav, više neće ustati!*”¹⁵⁴ Za to vrijeme, plemići napuštaju katedralu te ulaze u palaču koju pustoše i krađu sve dragocjenosti koje su mogli naći. Dokumente koje su smatrali bitnima su udijelili Ranulf de Brocu da ih proslijedi kralju, a oni su se uputili prema gradiću Saltwood ostavljajući palaču u vlasništvu de Broca.¹⁵⁵ Nakon što su napustili palaču velika oluja i kiša je pogodila Canterbury te se spustio mrak nad katedralom.¹⁵⁶

10.4. Pokop nadbiskupa

Beživotno tijelo nadbiskupa je ležalo neko vrijeme u mraku katedrale dok njegov kapelan Osbert nije ušao sa svijećom i pronašao tijelo na pločniku.¹⁵⁷ Zamotao mu je glavu sa komadićem svoje odjeće, a ubrzo nakon toga se i mnoštvo ljudi okupilo u katedrali oko tijela ljubeći njegove ruke i noge te umakajući odjeću u njegovu krv kako bi trag nadbiskupa ponijeli sa sobom. Nakon nekog vremena kardinali su uputili ljude svojim kućama te zatvorili vrata katedrale. Mozak nadbiskupa su pažljivo skupili u posudu te podigli tijelo i postavili ga ispred glavnog oltara i tamo probdjeli cijelu noć uz tijelo mrtvog nadbiskupa.¹⁵⁸

Tijekom jutra idućeg dana naoružana skupina ljudi se skupila u blizini Canterburyja. Robert de Broc je zaprijetio u ime svoga brata Ranulfa da će tijelo biti izloženo poniženjima ukoliko ga odmah ne pokopaju i to bez svećanih ceremonija tako da su redovnici požurili sa

¹⁵¹ J. Morris, *The life and martyrdom of saint Thomas Becket*, str. 330- 331.

¹⁵² A. P. Stanley, *Historical memorials of Canterbury*, str. 69.- 70.

¹⁵³ J. C. Robertson, *Thomas, Archbishop of Canterbury (a biography)*, str. 281- 282.

¹⁵⁴ J. Morris, *The life and martyrdom of saint Thomas Becket*, str. 332.

¹⁵⁵ J. C. Robertson, *Thomas, Archbishop of Canterbury (a biography)*, str. 283- 284.

¹⁵⁶ E. A. Abbot, *St. Thomas of Canterbury: His Death and Miracles*, Vol. I, Adam and Charles Black, London, 1898, str. 186.

¹⁵⁷ Prema riječima Abbota tijelo nadbiskupa nije bilo ostavljeno ni jednog trenutka samo, već je Osbert od samog početka bio tamo (str. 188.)

¹⁵⁸ J. C. Robertson, *Thomas, Archbishop of Canterbury (a biography)*, str. 284- 285.

ritualnim čišćenjem tijela. Samo dan nakon smrti pokop je obavljen od strane opata Boxleya (cistercit) ispred oltara Sv. Ivana i Sv. Augusta u kripti katedrale¹⁵⁹ u 53. godini života nadbiskupa.¹⁶⁰

¹⁵⁹ Isto, str. 285- 286.

¹⁶⁰ E. A. Abbot, St. Thomas of Canterbury: His Death and Miracles, str. 183.

11. Stanje nakon umorstva nadbiskupa

Henrik je bio iznimno zabrinut nakon što je saznao vijest o umorstvu nadbiskupa budući da je znao da će svu krivnju i odgovornost za ovaj zločin prebaciti na njega. Vijest je saznao dok se nalazio u Argentanu i prema riječima biografa zatvorio se puna tri dana u svoje odaje ne kušajući ni komadić hrane te izbjegavajući javne poslove. Odlučuje poslati poslanike u Canterbury kako bi oni objasnili da iako su plemići djelovali pod učinkom njegovih riječi koje je izrekao u naletu bijesa, on ih nije ovlastio i naredio im da smaknu nadbiskupa.¹⁶¹

Papu Aleksandra je vijest zatekla dok je vodio pregovore sa kraljevim izaslanicima koji su poslani prije odvijanja tragičnog čina. Papa se nakon toga osamio u svoje odaje i idućih osam dana se posvetio molitvi i postu iz razloga što nije uspio pomoći nadbiskupu i spriječiti čin umorstva.¹⁶² U tom trenutku prekida sve pregovore sa kraljevim izaslanicima te zabranjuje posjet bilo koga sa njegovog dvora. Nadbiskup Sensa koji je zajedno sa nadbiskupom Rouena dobio ovlaštenje da objavi kaznu interdikta ako kralj ne pristane na Becketove zahtjeve, u siječnju 1171. godine izriče kaznu, a papa potvrđuje interdikt te izopćenje engleskih biskupa.¹⁶³ Papa također zabranjuje kralju da uđe u crkvu dok ne stignu poslanici koje je namjeravao poslati, a u međuvremenu kraljevi poslanici uspjevaju srediti odrješenje nekih kažnjenih biskupa kao npr. biskupa Londona.¹⁶⁴

Budući da je papa odlučio izopćiti kralja na dan Uskrsa te objaviti interdikt nad njegovim posjedima, kralj zabranjuje ulaz u Englesku onim putnicima koji bi mogli nositi sa sobom vijest o izopćenju te odlučuje prije dolaska izaslanika sa papinog dvora napustiti Normandiju. 6. kolovoza kreće na put te donosi odluku da nije siguran sve dok se nalazi u Engleskoj. Iz tog razloga kreće prema Irskoj gdje stiže 16. listopada.¹⁶⁵

Kralj Henrik u Irskoj provodi zimu 1171. godine i dvadeset tjedana ostaje bez ikakve komunikacije sa kontinentom. Nakon što je obaviješten da su papini kardinali stigli u Normandiju uputio se na dan Uskrsa i stigao u Normandiju u vrlo brzom roku te obavio nekoliko razgovora sa legatima. 21. svibnja 1172. godine uspostavlja mir sa Crkvom tvrdeći da nije zapovijedio niti dao dopuštenje da plemići izvrše umorstvo nadbiskupa, ali da su njegove riječi mogle potaknuti takav čin. Obećaje da će osigurati 200 vojnika koji će godinu dana braniti Svetu Zemlju, da će tri godine biti u službi zaštite protiv nevjernika na Istoku ili u

¹⁶¹ J. C. Robertson, Thomas, Archbishop of Canterbury (a biography), str. 297.

¹⁶² Isto, str. 298.

¹⁶³ Isto, str. 300.

¹⁶⁴ J. Morris, The life and martyrdom of saint Thomas Becket, str. 343.

¹⁶⁵ J. R. Green, Henry the Second, str. 153- 154.

Španjolskoj (osim ako papa ne dopusti drugačije), dopustiti apele papi, odreći se svih običaja koji su štetni za Crkvu, vratiti i obnoviti posjede Canterburyja kao za vrijeme prije progonstva Becketa, vratiti posjede svima onima kojima su oduzeti zbog vjernosti nadbiskupu. Kralj Henrik skupa sa svojim sinom obećaje da neće napustiti papu Aleksandra i sve njegove nasljednike sve dok ih oni priznaju katoličkim kraljevima. Nakon što je prihvatio ovakve uvjete pomirenja, papa odriješuje kralja kazne koja mu je ranije izrečena.¹⁶⁶

Nasilnu smrt Becketa te nezadovoljstvo brojnih koriste kraljevi sinovi koji se u ime religije dižu protiv svog oca. Sa podrškom kralja Luja i drugih političkih protivnika, najstariji sin diže pobunu protiv oca i naziva sebe osvetnikom Becketove smrti te zagovornikom crkvenih prava.¹⁶⁷ Situacija je bila iznimno teška za Henrika jer pobuna protiv njega izbija u nekoliko gradova (Norfolk, Yorkshire itd.), a škotski kralj se približavao granicama Engleske.¹⁶⁸ Potaknut pobunom kralj odlučuje u srpnju 1174. godine krenuti na hodočašće u Canterbury. Povjesničari bilježe da je na isti dan kada je kralj došao u Canterbury i cijeli dan proveo moleći, flota njegova najstarijeg sina s kojom je namjeravao napasti Englesku uništena i rastjerana zbog snažne oluje, a škotski kralj Alnwick je poražen i postaje zarobljenik.¹⁶⁹ Kralj potvrđuje povratak svih prava nadbiskupije Canterbury koje je uživala prije vremena progona Becketa, obećaje prihod od 30 funti¹⁷⁰ kako bi grobnica mučenika bila osvijetljena cijeli dan te provodi noć moleći za oprost.¹⁷¹

Tijekom te noći kod kralja se pojavljuje Rohesia koja je kod povjesničara po prvi puta naznačena kao Becketova sestra jer ranije nije bilo zapisa o njoj i njenim vezama sa nadbiskupom. Tom prilikom se obraća kralju i moli ga za pomoć budući da je i ona bila protjerana za života Becketa te joj je oduzeta imovina. Prema zapisima povjesničara dobiva od kralja mlin za koji je najam plaćala 10 marki godišnje. Također se spominje i druga sestra pod imenom Marija koja je bila časna sestra, a nakon smrti Becketa postaje opatica samostana Barking.¹⁷²

11.1. Sudbina četvorice plemića

¹⁶⁶ J. C. Robertson, Thomas, Archbishop of Canterbury (a biography), str. 302- 303.

¹⁶⁷ Isto, str. 157.

¹⁶⁸ A. P. Stanley, Historical memorials of Canterbury, str. 89.

¹⁶⁹ J. C. Robertson, str. 305.- 306.

¹⁷⁰ Harrison donosi podatak da se radi o 40 funti (str. 91.)

¹⁷¹ J. Morris, The life and martyrdom of saint Thomas Becket, str. 353.

¹⁷² Isto, str. 353- 354.

Nakon umorstva četvorica plemića odlaze prema mjestu Saltwood, a zatim u Knaresborough koji je pripadao Hugh de Morvilleu. Tamo provode godinu dana, a povjesničari nam ne donose zapise o tome što se događalo sa njima u tih godinu dana, već prema riječima Harrisona prenose opće prihvaćenu legendu o njihovoj sudbini. Prema toj legendi plemići odlaze kod pape kako bi primili kaznu za počinjeni zločin. Papa ih šalje u Svetu Zemlju te Moreville, Fitzurse i de Briton nakon tri godine umiru i bivaju pokopani tamo. Što se tiče Tracyja, prema zapisima on nikada nije ispunio svoje obećanje i otišao u Svetu Zemlju. Jedni tvrde da nikada nije napustio Englesku dok drugi tvrde da se smjestio u Cosenzi i tamo umro u teškoj bijedi zazivajući ime Becketa.¹⁷³

Harrison navodi drugačiju sudbinu četvorice plemića. Prema njegovim riječima plemići su dvije godine nakon umorstva Becketa živjeli na kraljevom dvoru i pravili mu društvo tijekom lova nekažnjeni za zločin koji su počinili.¹⁷⁴ Istu informaciju nam donosi i R. A. Thompson govoreći da su plemići nakon godinu dana provedenih u Knaresboroughu živjeli na kraljevom dvoru pod njegovom zaštitom.¹⁷⁵

11.2. Čuda nakon smrti nadbiskupa

Zapisi brojnih povjesničara koji su nam pokušali dočarati razdoblje poslije smrti Becketa spominju velik broj čuda koji se dogodio i koji su povezani sa mučeničkom smrću nadbiskupa. Izlječenje gluhih, slijepih, nepokretnih su samo neki od brojnih primjera koje navode njegovi biografi. Valja spomenuti zapis njegovog prijatelja i biografa Edward Grima koji je proveo posljednje trenutke života sa Becketom. Naime, Grim spominje kako je i on sam iskusio čudo na sebi nakon njegove smrti. Radi se o čudotvornom izlječenju ruke koju je ozlijedio William de Tracy u trenutku kada je pokušao obraniti nadbiskupa od plemića. Liječnik je pokušavao godinu dana namjestiti ozlijeđenu kost ruke, ali neuspješno, sve dok mu se jedne noći u snu nije pojavio Becket te uzeo bolesnu ruku i izliječio je.¹⁷⁶

Broj čuda se iz dana u dan povećavao, ali ljudima je i dalje prilaz Becketovoj grobnici bio zabranjen. Takvo stanje je bilo sve do Uskrsa kada je na Veliki petak otvorena grobnica i vjernicima omogućen pristup grobu.¹⁷⁷

¹⁷³ A. P. Stanley, *Historical memorials of Canterbury*, str. 79- 80.

¹⁷⁴ Isto, str. 81.

¹⁷⁵ R. A. Thompson, *Thomas Becket martyr patriot*, Kegan Paul, Trench & Co., Paternoster Square, London, 1859, str. 306.

¹⁷⁶ J. Morris, *The life and martyrdom of saint Thomas Becket*, str. 367.

¹⁷⁷ E. A. Abbot, *St. Thomas of Canterbury: His Death and Miracles*, str. 260.

Papa šalje kardinale Alberta i Theodwinea kako bi provjerili istinitost čuda povezanih sa smrću nadbiskupa te mu oni vrlo brzo javljaju povratnu informaciju o istinitosti tih događaja i njihovom odjeku diljem cijele države. Nakon toga papa se savjetuje sa biskupima i kardinalima te tijekom mise u Segni, 21. veljače 1173. godine proglašava Becketa svecem i mučenikom.¹⁷⁸ Tijekom vijeća sazvanog u Westminsteru te iste godine pročitana su papina pisma u kojima proglašava nadbiskupa svecem i to u prisutnosti biskupa koji su mu se protivili za vrijeme života, a sada tražili oprost i prihvatili papinu odluku bez protivljenja. Također je papinom bulom 29. prosinac određen kao festival Sv. Thomas Becketa.¹⁷⁹

U rujnu 1174. godine se vrše radovi na mjestu gdje se odigrala scena umorstva te prolazi nekoliko godina dok izgradnja kapelice i grobnice nije dovršena. Kao mjesto gdje je tijelo nadbiskupa trebalo biti preneseno je odabrana kapelica Sv. Trojstva gdje je Becket služio svoju prvu misu. Do 1220. godine se završilo sa radovima i pripremama te je za vrijeme nadbiskupa Stephen Langtona izvršen prijenos tijela u novu grobnicu. To se dogodilo u utorak 7. srpnja, a zanimljivo je napomenuti kako je utorak odabran jer je na taj dan nadbiskup mučen i ubijen. Također je zanimljiv podatak da se dan prijenoša tijela preklapao sa godišnjicom smrti kralja Henrika II.¹⁸⁰

¹⁷⁸ J. Morris, *The life and martyrdom of saint Thomas Becket*, str. 369- 370.

¹⁷⁹ A. P. Stanley, *Historical memorials of Canterbury*, str. 78.

¹⁸⁰ J. Morris, *The life and martyrdom of saint Thomas Becket*, str. 377- 378.

12. Zaključak

Kao što sam na početku rada navela, neki Becketa smatraju svecem i velikim borcem za crkvena prava koji je bio spreman svoj život dati samo kako ne bi dopustio prevlast države i njenih zakona nad zakonima i pravilima koje je nalagala Crkva. I zbog toga smatraju da mu je s punim pravom dodijeljena titula mučenika i sveca. S druge strane postoje i oni koji osporavaju veličinu njegove ličnosti tvrdeći da se suprostavio kralju Henriku samo zbog svojih vlastitih interesa i tvrdoglavosti. Ti isti osporavaju njegovu “svetost” tvrdeći da tijekom života nije živio u potpunosti u skladu sa crkvenim normama i običajima posebno ističući period života kada je obavljao dužnost kancelara te sa takve državne službe skočio na mjesto nadbiskupa.

No, ono što se može zaključiti jest činjenica da je Thomas Becket bez obzira da li ga gledamo kao sveca i mučenika ili isključivo kao kancelara i nadbiskupa, postao izuzetna povijesna ličnost sa važnim mjestom u engleskoj povijesti 12. stoljeća. Zaista je zanimljivo promatrati kako njegov utjecaj i slava ubrzano rastu te kako vrlo brzo stječe velik broj prijatelja, ali isto tako i neprijatelja. Posebno zanimljivo je promatrati promjenu odnosa između njega i kralja Henrika II. od toga da su skupa lovili i provodili dane u raznim aktivnostima do želje kralja da se riješi Becketa i time problema koje mu je on stvarao.

Ono što svi povjesničari koji su se bavili životom i djelatnošću Becketa ističu jest nagla promjena u njegovoj naravi nakon nastupanja na mjesto nadbiskupa. Naime, tijekom obnašanja službe kancelara svoj posao obavlja vjerno i čini sve za dobrobit kralja i države, ali to se naglo mijenja nakon dolaska na mjesto nadbiskupa. Postavši nadbiskup Becket okreće smjer te na prvo mjesto stavlja Crkvu i njene zakone. Upravo iz tog razloga dolazi do tako žestokog sukoba njih dvojice i razvoja neprijateljskog odnosa. Dakle, sam neprijateljski odnos ne proizlazi iz osobnog konflikta već sukoba oko prevlasti Crkve i države odnosno kralja kao zastupnika državnih zakona i normi.

Zanimljivo je promatrati kako Becket ne odustaje od obrane crkvenih prava i privilegija čak i u onom trenutku kada ga mnogi prijatelji napuštaju te mnogi biskupi, opati i drugi ugledni crkvenjaci nagovaraju da popusti kralju u njegovim zahtjevima. Čak i u onom trenutku kada je bio napušten od mnogih i kada je postao svjestan opasnosti koja mu prijeti, Becket ne popušta Henriku II. Upravo ta njegova upornost i činjenica da nije odustao čak i kada je shvatio da mu se sprema tragična smrt nam govore puno toga o karakteru Becketa. Bez obzira što je na položaj nadbiskupa došao sa državnog položaja koji nije povezan sa

crkvenim dužnostima i zbog čega su mu neki osporavali pravo na tu titulu, možemo reći da je Becket svoju dužnost nadbiskupa obavljao u skladu sa crkvenim normama. S obzirom da je do samog kraja svog života odbijao pokleknuti te je ostao vjeran svojim principima možemo za Becketa reći da je bio osoba iznimno snažnog karaktera.

Tragična smrt u njegovoj vlastitoj katedrali je dodatno utjecala na porast zanimanja za njegovu ličnost i viđenje njega kao istinskog mučenika i borca za crkvena prava. Postoji velik broj svjedočanstva o čudima nakon njegove smrti i bez obzira da li su ta svjedočanstva istinita ili ne, Becket je zahvaljujući njima stekao još veću popularnost u Engleskoj, ali i izvan svoje zemlje.

Ono što ja mogu dati kao zaključni komentar jest moje viđenje Thomas Becketa, ali isto tako i kralja Henrika II., ne samo kao individualce koji su djelovali po svojim vlastitim načelima, već kao odraz cjelokupnog engleskog društva u 12. stoljeću. Zahvaljujući sukobu ove dvojice imamo jasniji pregled odnosa između države i Crkve te razmišljanja kralja i njegovih podanika s jedne strane i nadbiskupa i njegovih sljedbenika s druge strane.

13. Literatura

1. Abbot E. A., *St. Thomas of Canterbury: His death and miracles*, Vol. 1, Adam and Charles Black, London, 1898.
2. Benson R. H., *The holy blissful martyr saint Thomas of Canterbury*, Benziger brothers, New York, Cincinnati, Chicago, 1910.
3. Froude J. A., *Life and Times of Thomas Becket*, Scribner, Armstrong and Company, New York, 1878.
4. Giles J. A., *The life and letters of Thomas a Becket*, Vol. 1, Whittaker and Co., Ave Maria Lane, London, 1846.
5. Green J. R., *Henry the Second*, MacMillan and Co., the MacMillan Company, New York, 1903.
6. Hodges G., *Saints and Heroes to the End of the Middle Ages*, Henry Holt and Company, New York, 1911.
7. Hutton W. H., *Thomas Becket, Archbishop of Canterbury*, Sir Isaac Pitman & Sons, Ltd. (No 1 Amen Corner), London, 1910.
8. Jedin R., "Od crkvenog zrelog srednjeg vijeka do predvečerja reformacije", *Velika povijest Crkve*, III/2, Kršćanska sadašnjost, Marulićev trg 14, Zagreb, str. 80-89., 1993.
9. Milman H. H., *Life of Thomas a Becket*, Sheldon & Company, New York, 1860.
10. Morris J., *The life and martyrdom of saint Thomas Becket*, Longman, Brown, Green, Longmans & Roberts, London, 1859.
11. Redford L. B., *Thomas of London before his consecration*, Cambridge: At the University Press, 1894.
12. Robertson J. C., *Becket, Archbishop of Canterbury (a biography)*, John Murray, Albemarle Street, London, 1859.
13. Thomson R. A., *Thomas Becket martyr patriot*, Kegan Paul, Trench & Co., Paternoster Square, London, 1859.